

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Obecné dějiny kláštera Teplá

Michaela Hliboká

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Obecné dějiny kláštera Teplá

Michaela Hliboká

Vedoucí práce:

Mgr. Eduard Neupauer, PhD.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Obsah

1. Úvod	2
2. Založení kláštera	3
2. 1. Po Hroznatově smrti	3
2. 2. Pozdní středověk.....	5
2. 3. Období od reformace do osvícenství	7
2. 4. Období kolem třicetileté války	10
2. 5. Od osvícenství do počátku 20. století	13
2. 6. Od první světové války do konce 20. století.....	18
3. Klášterní knihovna.....	22
3. 1. Prvotisky (do roku 1500)	23
3. 2. Paleotypy (1501 – 1550).....	24
3. 3. Další vývoj knihovny.....	26
3. 4. Interiér knihovny	27
4. Blahoslavený Hroznata	30
4. 1. Hroznatův původ	30
4. 2. Hroznatův život	31
4. 3. Poslední okamžiky Hroznatova života	33
4. 4. Rodový znak	34
5. Klášter premonstrátek v Chotěšově	36
5. 1. Vojslava Chotěšovská.....	36
5. 2. Založení kláštera	37
5. 3. Stručná historie	37
6. Závěr	41
7. Resumé	43
8. Použitá literatura	44
9. Seznam příloh	46

1. Úvod

Zvolené téma, jež jsem se rozhodla zpracovávat ve své bakalářské práci, zachycuje prioritně dějiny premonstrátského kláštera v Teplé. S tímto tématem úzce souvisí postava zakladatele bl. Hroznaty; klášterní knihovna v Teplé a ženský klášter premonstrátek v Chotěšově, jenž je také založen bl. Hroznatou a jeho sestrou Vojslavou. Premonstrátský klášter v Teplé leží v západních Čechách, nedaleko slavných Mariánských Lázní. V nedávno době slavil osmisté výročí od svého založení a po celou dobu své historie se klášter potýkal jak se špatnými událostmi, tak i s radostnými a může se chlubit významnými osobnostmi z Čech, dokonce i z celé Evropy.

V této práci bych se chtěla zaměřit na založení kláštera a poté vylíčit jeho historii až do současnosti; poukázat na bohatou historii a na události, které otřásl klášterem. Od samého počátku založení se zde vystřídalo mnoho opatů, kterým vděčíme za rozkvět kláštera. Někteří byli méně úspěšní, ale mohla za to i politická situace, se kterou se museli v době svého působení potýkat.

První část popisuje situaci po smrti zakladatele. Jak bude popsáno, klášter ve své minulosti mnohokrát vyhořel a díky péči opatů se podařilo navrátit klášter do původního obrazu, leckdy ještě lepšího. Pro větší přehlednost dějin je kapitola rozdělena na podkapitoly po Hroznatově smrti, pozdní středověk, od reformace do osvícenství, období kolem třicetileté války, od osvícenství do počátku 20. století a od první světové války do konce 20. století. Po skončení druhé světové války byl klášter obsazen americkou armádou a obnovení se jen tak brzy nekonalo. V současné době probíhají náročné opravy, financované z tuzemských a i evropských prostředků.

V následující části je zmíněna tepelská klášterní knihovna. V dnešní době ji můžeme řadit mezi jednu z nejslavnějších a nejcennějších knihoven na území České republiky. Nachází se zde tisíce výtisků s různorodou tematikou, které jsou napsány všemi možnými jazyky.

Další část se věnuje zakladateli kláštera a jeho původu, který je do dnešní doby nejasný. Je zde nastíněn jeho život a důvody, vedoucí k založení kláštera v Teplé. Legendy uvádí, že již jako malý chlapec se setkal se zázraky, díky nimž zůstal naživu. Jeho smrt je do dnešní doby zahalena do roušky tajemství a není nám ani znám přesný den jeho úmrtí.

V této práci se nachází samostatná kapitola věnovaná klášteru premonstrátek v Chotěšově, nacházející se v Plzeňském kraji, v okolí Domažlic. Je to protějšek tepelského kláštera a zakladatelem byl také bl. Hroznata se svoji sestrou.

Součástí je také příloha, obsahující dokumenty související s danou tematikou. Nalezneme zde portrét tepelského opata H. Ambrose, dále „Codex Teplensis“, neobarokní sál klášterní knihovny z roku 1907 a důležitou listinu „Vita fratris Hroznatae“.

2. Založení kláštera

Klášter premonstrátů¹ Teplá byl založen kolem roku 1193 českým šlechticem Hroznatou. Nachází se blízko známých Mariánských Lázní. Název Teplá je doložen od samého počátku. Osada „Teplá“ vznikla jako hlavní bod na cestě z Prahy do Bavor. Klášter se nachází přibližně 2 km od této cesty. Předpisy stanovovaly určitý řád pro zaručení klidu řeholnic nebo řeholníků.²

Název Teplá pochází od říčky stejného názvu, která daným místem protéká. Ještě dříve než se vlévá v Karlových Varech do řeky Ohře, je oteplována a nikdy nezamrzá.³

Tradovalo se, že Hroznata používal při výstavbě k výplatě emailovou misku. Tradice byla zaznamenána počátkem 17. století Václavem Schillingem. Každý večer dostal dělník odměnu na jakési misce a každý si vzal, kolik si zasloužil. Podivuhodně si však nikdo nemohl vzít více, než si zasloužil. Miska byla po staletí uchovávána v klášteře jako kultovní předmět. V roce 1950 se dostala do sbírek Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, kde byla prozkoumána a nově datována až do třetí čtvrtiny 13. století, tedy až do doby po Hroznatově smrti. Podle Dany Stehlíkové se používala k přelévání vody na mytí rukou při stolování nebo možná i při liturgii k témuž účelu.⁴

2. 1. Po Hroznatově smrti

Po mučednické smrti zakladatele přešel klášter do rukou opata. Podle pramenů nevíme jistě, jestli daným opatem byl Jan nebo Vilém. Vrchní správa připadla panovníkovi, který vykonával výkonnou a i soudní moc. Klášter přešel ze soukromého vlastnictví do panského.⁵

V době rozporů mezi králem Přemyslem Otakarem I. a biskupem Ondřejem si nechal tepelský opat potvrdit všechna klášterní privilegia od papeže Honoria. Za vlády syna Václava I. se poměry stabilizovaly, protože na rozdíl od svého otce preferoval duchovní poměry. Král vydal pro klášter dvě důležité listiny, které potvrzovaly pozemkovou tržbu kláštera a všechny výsady, jež byly pro klášter uděleny.⁶

¹ **ŘÁD PREMONSTRÁTŮ** byl založen roku 1120 a zakladatelem je svatý Norbert z Xanten. V Čechách vznikl první klášter tohoto řádu v roce 1143 na Strahově. Řád má mužskou a ženskou větev.

² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 25.

³ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 6.

⁴ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 143 – 144.

⁵ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 30.

⁶ Tamtéž, s. 30.

V polovině 13. století byl upevněn vnitřní řádový život v klášteře. Opat Benedikt nechal přistavět kapli Všech svatých a kostel byl opatřen zvony.⁷ Tento opat dbal o památku zakladatele Hroznaty a díky němu máme spis *Život Hroznatův*. Na sklonku svého života se věnoval spíše duchovnímu životu.⁸ Menší újmu utrpěl klášter v době vojenských operací Přemysla Otakara II. proti Rudolfovi Habsburskému. Klášter se totiž stal místem, kde se setkávala vojska, společně se spojenci z Německa, Rakouska a Polska.⁹

Rok 1278 se stal pro klášter opět kritickým. Teplá byla společně s Chotěšovem¹⁰ vydrancována a poprvé vypálena. V tomto období opat utekl do Plzně a situace se začala zlepšovat až v roce 1284, kdy se vlády ujal Václav II. Zajistil klášteru ochranu listinnou vydanou v Praze roku 1293. V roce 1298 ztratil Plzeňský krajský soud pravomoce.¹¹

Další léta nebyla pro klášter nějak příznivá. V době vlády Jana Lucemburského vládl v jeho nepřítomnosti zmatek a šlechta si zabírala majetek. Za vlády Karla IV. se situace zlepšila. Byly obnoveny železné doly v Hroznětíně a chotěšovský probošt Petr daroval klášteru 5 hřiven ročních důchodů.¹²

V roce 1378 opat Heřman založil Nový rybník, který se nachází západně od kláštera a existuje do dnešních dob. V této době se rozvíjel náboženský duch a opat Heřman byl oblíbený díky své moudrosti a ochotě poradit lidem v nouzi. Rozkvět však netrval dlouho. Roku 1381 přišla morová rána z Rakouska a zemřel jak opat, tak mnoho poddaných. Některé vesnice ztratily téměř veškeré obyvatelstvo. Situaci vyřešil opat Bohuš z Otěšic, který podpořil zemědělství a i rozvoj řemesel. Koupil nedalekou Chodovou Planou a byl v takové situaci, že mohl půjčovat sousedním feudálům. Musel však řešit rozpory, které se týkaly národností. Jednalo se o požadavek kázat jak v českém, tak i v německém jazyce.¹³

Klášter Teplá může být hrdý na absolventa latinské školy Jana z Teplé, autora díla *Ackermann aus Böhmen (Oráč z Čech)*. Později se stal písařem v Žatci a poté na Starém Městě Pražském, kde i v roce 1415 zemřel.

První husitské tažení, které se konalo proti Tachovu, klášter minulo. Král Zikmund měl však neúnosné požadavky, které klášter zatěžovaly. Z tohoto důvodu musel být prodán statek Hroznětín. Při bitvě vedené Žižkou od Klatov k Plzni byla Teplá opět mimo hlavní

⁷ Tamtéž, s. 30.

⁸ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 15.

⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 30.

¹⁰ **Chotěšov** byl ženský klášter, založen v letech 1202 – 1210 Hroznatou. Počátky kláštera jsou spjaty s Teplou.

¹¹ Tamtéž, s. 31.

¹² Tamtéž, s. 33.

¹³ Tamtéž, s. 33.

dějiště (takové štěstí neměl klášter Chotěšov). Klášter sice unikl přímému husitskému boji, ale byl plněn roku 1427.¹⁴

2. 2. Pozdní středověk

V pohusitské době se klášter vzpamatovával z újmy, kterou utrpěl, a ke všemu se ještě přidala neúroda. Teprve koncem 15. století získával klášter svého původního postavení. Tomuto můžeme vděčit tepelskému opatovi Zikmundovi Hausmannovi. Opat, rodem ze Saska, získal zpět klášterní statky, založil 11 rybníků a podporoval hornictví. Velkou pozornost věnoval knihovně, která se v té době rozrostla o 700 nových titulů, a proto můžeme tohoto opata považovat za zakladatele knihovny. Mnoho titulů, které získal, mohou návštěvníci v knihovně spatřit dodnes.¹⁵ Byl však nařčen z kacířství a uvalen do vazby. Toho využilo okolní panstvo (zejména z Plavna a Švamberky) a zaútočilo na klášter. V roce 1467 byl vypleněn.¹⁶ Ze všech současných zpráv máme k dispozici, že 30. května 1467 byl ve vydrancovaném klášteře vypálen kostel Všech Svatých, ale nic více. O celém požáru se zmiňují analisté Schilling, Karlík a poté Čermák, ale tyto údaje nejsou v archivu podloženy.¹⁷ Zikmundovi se podařilo očistit z nařknutí a získal povolení, aby mohl s králem spolupracovat. Klášter získal povolení vykonávat bohoslužby, avšak při zavřených dveřích kostela.¹⁸

Zikmund nechal obnovovat poničené klášterní budovy. Začal se obnovovat i klášterní život. Tomuto napomohli klerici z Magdeburku. Výměnou tam opat poslal několik kleriků z tepelského kláštera, aby mohli zde příznivě obnovit tepelský konvent. Pro některé se tento způsob zdál poněkud tvrdým. Tudíž se obrátil ke generálnímu opatu premonstrátského řádu Hubertovi. Ten svěřil nezbedníky do rukou krále, který je měl přimět k poslušnosti. Tímto činem klášterní kázeň nabyla opět svoji poslušnosti.¹⁹

V době vlády krále Vladislava II. byl otevřen nový stříbrný důl v Pramenech. Z těchto dolů získal opat Zikmund bohatství a bohatě vyzdobil klášterní kostel. Opat drží primát v délce panování, vládl 48 let a je řazen mezi nejzasloužilejší osobnosti kláštera v Teplé. Protože pocházel ze Saska, povolal ze sousední země horníky. A tudíž se české

¹⁴ Tamtéž, s. 35.

¹⁵ ŘEHÁK T. Z., CHALOUPKOVÁ J., *Minulost tepelského kláštera premonstrátů v dokumentech*. Teplá 1994, s. 9.

¹⁶ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 38.

¹⁷ DOLISTA, K. *Tepelský klášter v pozdní gotice a renesanci*. In: *Minulost Západočeského kraje*, Sv. 5., Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1967, s. 175.

¹⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 38.

¹⁹ Tamtéž, s. 39.

obyvatelstvo začalo mísit s obyvatelstvem německým. Byl však kritizován za to, že povolával do kláštera německé kněze. Hlavním nositelem poněmčování bylo tenkrát luteránství. Na druhou stranu v katolictví nacházela čeština své postavení. V těchto případech záleželo na knězi, jestli byl ve smíšených oblastech bilingvní.²⁰

V roce 1426 byla v Plzni uzavřena smlouva, která nařizuje, aby se upustilo od stavby hradeb. Navzdory tomuto zákazu stavitelské práce pokračovaly a opat si stěžoval u krále. Král tudíž nařídil, aby žádný panovník nemohl udělit jakákoliv privilegia bez souhlasu opata. Dále se obyvatelé Tepelska museli podrobit opatovi a uznat jeho práva. Pokud by odporovali, nikdo by jim neměl poskytnout pomoc, popřípadě podporu. Měšťané Tepelska se tomuto museli podrobit, avšak se skrytým odporem.²¹

Počátek nového století nebyl pro klášter příznivým. 19. září 1502 tlupa Jindřicha Rottera z Míšně začala na Tepelsku loupit. Byl vyloupen i místní kostel, z kterého byly odneseny stříbrné sochy. Poddaní si již danou situaci nenechali líbit a napadli opata. Opatovi dalo mnoho práce lid uklidnit a slíbil jim, že náhrada bude po říšském knížeti uhrazena. Do dnešní doby nejsou k dispozici žádné prameny, z kterých bychom se dočetli výsledek celé události.²²

7. listopadu 1503 se Zikmundovi podařila akce, která zaručovala smír s poddanským městem Teplá. V dohodě bylo uvedeno, že opat nebo hejtman bude mít soudní pravomoc nad městem. Dalším bodem bylo, že farář bude členem konventu a bude mít k dispozici tři kaplany, kteří budou znát český a i německý jazyk. Opat se souhlasem konventu v roce 1505 jmenoval hejtmana, který se staral o záležitosti poddaných a o hospodaření kláštera v časech, kdy byl Zikmund nemocen. Následující rok opat Zikmund zemřel a byl pohřben uprostřed kostela před oltářem Sv. Kříže. Jeho nástupcem byl zvolen Jan Fröstl.²³

Tomuto nástupci Schilling přičítá zásluhu, že u administrátorů pražského arcibiskupství vypomohl tepelským měšťanům získat povolení zbudovat kapli sv. Volganga ve městě Teplá. Kaple byla dokončena v roce 1507 a opat nechal pro klášterní kostel zřídit dva kalichy. Po jeho rezignaci nastoupil Petr, jenž byl zvolen před 2. červencem 1509.²⁴

²⁰ Tamtéž, s. 40.

²¹ Tamtéž, s. 40- 41.

²² Tamtéž, s. 41.

²³ Tamtéž, s. 41 – 42.

²⁴ DOLISTA, K. *Tepelský klášter v pozdní gotice a renesanci*. In: *Minulostí Západočeského kraje*, Sv. 5., Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1967, s. 181 – 182.

Zásadního významu nabyly klášter v období od husitských válek do války třicetileté. Jeho význam byl, že se stal konsolidovaným řeholním domem, který poskytoval pomoc a obnovitelské mise ostatním řádovým kanoniím.²⁵

Pozitivní vliv měl klášter i do první čtvrtiny 16. století. Janu Fröstlovi a Petru III. se podařilo založit několik rybníků a bohatě vyzdobili kostel. Knihy, které jsou k dispozici z tohoto období, svědčí, že kultura byla na vysoké úrovni.²⁶

Luteránství, které se šířilo na Tepelsku, našlo ohlas mezi německými obyvateli. Vlivy stále více pronikaly do kostela, začala se uvolňovat řeholní kázeň a někteří dokonce opouštěli klášter a i katolickou církev. V Teplé v roce 1521 Jan Bechem vyloupil sakristii, ukradl kostelní vzácnosti a utekl pod ochranu Lutherovu. A tak, i přestože byl vypátrán, nebyl za tento čin potrestán.²⁷ Dle mého názoru, je toto neobvyklá situace, že nebyl potrestán. Sice nad ním držel ochrannou ruku Luther ve městě Wittenberk, ale podle mě musela být tato ochrana nedostačující.

V roce 1525 propukla vzpoura města a některých okolních obcí. Žádaly navrácení zabavených privilegií, vyvázání z poddanských povinností a právo ustanovovat si vlastní duchovní správce. Opat Petra místní vylákali ven, poté ho zajali a dožadovali se svých práv. Díky věrným poddaným z obce Vidžina byl osvobozen a nestalo se mu nic. Šest iniciátorů této vzpoury bylo následně popraveno mezi klášteřem a městečkem.²⁸

2. 3. Období od reformace do osvícenství

Opat Antonín nechal v klášteře postavit mlýn a vybudoval gotické varhany, které byly menší než nynější. Nestačil vzdorovat tlaku reformace a klášter se mu nepodařilo uchránit před nejvyšším kancléřem Hanušem Pluka z Rabštejna. Mocný kancléř se zmocňoval okolních vesnic. Situaci ku prospěchu kláštera začal měnit jeho nástupce Jan Kurz. V první řadě uvolnil klášterní kázeň a zřídil domácí teologické studium. Výjimečné je, že nechal v Teplé zřídit špitál pro 9 pacientů. Klášter však po hospodářské stránce měl krušné období kvůli nátlaku krále, a tak musel některé statky zastavit Janu Ellbognerovi.²⁹

Jan Kurz nedokázal dlouho u krále vyvracet obvinění z kacířství. Stalo se na základě toho, že někteří Lutherovi přívrženci neodešli z konventu a zůstali. A tímto byla prestiž

²⁵ HLINOMAZ, M., *Klášteř premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 42.

²⁶ Tamtéž, s. 42.

²⁷ LOBKOWICZ V. F., *Klášteř Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 15 – 16.

²⁸ HLINOMAZ, M., *Klášteř premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 44.

²⁹ Tamtéž, s. 44 – 45.

kláštera poškozena, zejména v katolických kruzích. Jindřich z Plavna docílil, že mu král zapsal v držení klášter se všemi právy. Opat nebyl ochoten předat klášter do světské správy, a proto byl uvězněn. Podařilo se mu utéci a u krále Ferdinanda I. se mu podařilo získat majestát, který klášteru navrácel bývalé svobody. Při své návštěvě kláštera navrátíl klášteru 18 zastavených vsí.³⁰

O dva roky později, v roce 1549, byl klášter postižen další morovou ránou. Vymřel konvent, s výjimkou dvou členů. O rok později však opat nechal zřídit klášterní školu, kde působilo 24 žáků a za učitele povolal řádové spolubratry z Würzburgu a z kláštera sv. Vincence. K tomu ještě musel spravovat jiné kláštery, zejména Strahov a Chotěšov. Tohoto opata můžeme označit jako nejzasloužilejšího o zachování tepelského kláštera v dobách, které nebyly zrovna příznivé. Nesmíme opomenout, že si našel čas na písemnou teologickou polemiku s Lutherem a Melanchtonem.³¹

Dalším opatem, jenž zlepšil stav kláštera, byl teprve dvaadvacetiletý Jan Myšín, zvaný častěji „Mäuskönig“. Vedle hospodářských problémů řešil zejména pronikání luteránství, které bylo na klášterních statcích podněcováno jejich přechodnými držiteli, pány z Plavna a Šliky. V konventu poklesla řádová kázeň. Nespolehlivé bratry přemlouval, prosil nebo dokonce káral. Učitele, kteří nerespektovali katolickou dogmatiku, vyloučil.³² Zde je vidět, že katolické vyznání v té době mělo velkou roli a opat ohledně této otázky byl velmi rázný.

Navázal spolupráci s arcibiskupem Antonínem Brussem z Mohelnic. Svolával časté porady a vydal instrukce k obnově vnitřního života kláštera. Tyto instrukce pak opat aplikoval zejména v Chotěšově, na Strahově a v Doksanech.³³

Proti protestantismu bojoval v první řadě výchovou mládeže, a proto dostal od arcibiskupa svolení, aby směl Sebastian Brand kázat ve farním kostele v Teplé. Jeho kázání byla tak působivá, že dokázal přesvědčit některé luterány k návratu ke katolické církvi.³⁴

Opat Myšín založil v Teplé městskou školu (1572). Věnoval se také činnosti překladatelské, zejména knih lékařských. Přeložil dokonce kázání Rudolfa Ardentia

³⁰ Tamtéž, s. 45 – 46.

³¹ Tamtéž, s. 46.

³² Tamtéž, s. 47.

³³ Tamtéž, s. 47.

³⁴ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 21.

pro potřebu lidí a i duchovních.³⁵ Mohli bychom říci, že přispěl do kulturní a vzdělanostní oblasti.

Zejména v Teplé byli lidé motivováni pro návrat ke katolické církvi tím, že měli hospodářské úlevy a pouze malá část obyvatel musela prodat svůj majetek a vrátit se. Byli to ti, co za žádnou cenu nechtěli přestoupit ke katolické církvi. Rozšířil trhová práva. Podobným způsobem jednali opati i v okolí, například v Mnichově. Na sklonku svého života Myšín strávil zejména na cestách. Domlouval se s opatem broumovským, kladrubským a zbraslavským a také s proboštem chotěšovským a doksanským o postupu proti královské komoře, která zapsala jejich statky Ladislavu staršímu z rodu Lobkowiczů. Zemřel v pouhých 48 letech a pohřben byl před kanovnickým chórem.³⁶

O tom, že jeho zálibou byli knihy, svědčí mnoho svazků v klášterní knihovně. Tyto knihy jsou opatřeny renesančními a hlavně vlastními poznámkami. Jako učenec byl známý u pražského panovnického a i arcibiskupského dvora a byl přítelem českého katolického učenice, kanovníka Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberka, který na opatův popud vydal dílo o zakladateli kláštera. Toto dílo se jmenovalo *Vita fratris Hroznatae*.³⁷ Díky těmto věcem, které stihl udělat během svého „krátkého“ života, by se dalo říci, že byl velmi všestrannou osobností.

Následující opat, Matěj Gehel z Podhornsteina, musel ze svých statků vyhnat protestanty. Podařilo se mu odstranit luteránství v Úterý, Mnichově a Pístově. Za to vesnicím udělil trhová práva, a mohly prodávat na trzích. Opat vynikal i jako hospodář a měl i výnosy ze stříbrných dolů v Dolním Kramolíně. A tak se mu podařilo vykoupit zastavený majetek, mohl znovu postavit vypálenou kostelní věž a zvelebit vnitřek kláštera. Mohli bychom říci, že dokončil to, co nestačil jeho předchůdce.³⁸

16. století se na Tepelsku neslo v duchu katolické víry. Na tom měli zásluhu zejména opati, kteří zde působili. I přes úspěchy rekatolizace většina území Čech podléhala šíření Lutherova učení. V té době vládl Rudolf II., který musel v roce 1609 vydat známý majestát, a tím povolil výsady protestantů. V klášteře byl opatem Ondřej Ebersbach (1599 – 1629), který stejně jako jeho předchůdci, byl milovníkem knih. O tom svědčí pěkné vazby jeho osobních knih se znakovým supralibros kláštera a opatovými iniciálami. Vnímal napětí mezi katolíky a protestanty (chýlilo se zde ke střetu), a proto nechal klášterní statky znovu

³⁵ HLINOMAZ, M., *Kláster premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 47.

³⁶ Tamtéž, s. 48.

³⁷ Tamtéž, s. 48.

³⁸ Tamtéž, s. 52 – 53.

potvrdit a vložit do zemských desek. Posílil i klášterní kázeň a rozšířil počet bratrů v klášteře. V roce 1611 klášter postihla katastrofa. Celý vyhořel, s výjimkou kostela.³⁹ Tento požár dal podnět k rozsáhlé přestavbě kláštera, která však vyžadovala velké množství finančních prostředků, a proto nebylo s prací hned započato. Analista Hackenschmid uvádí, že téhož roku byl pouze připraven stavební materiál a uvažovalo se o způsobu přestavby. O stavebních pracích nás informují stavební smlouvy.⁴⁰

V době pobělohorského vítězství sjednal Ferdinand II. pořádek ohledně klášterního majetku, který byl rozchvácen protestantskou šlechtou v době válečných zmatků. Opat Ebersbach je ojedinělý tím, že se snažil o oficiální blahořečení zakladatele kláštera. O tomto nám svědčí množství knih. Pod vedením Ebersbacha probíhala nadále rekatolizace a do okolních oblastí posílal tepelské kněze, aby upevňovali katolickou víru.⁴¹ Mohli bychom říci, že tento opat byl dalším, který se zasloužil o rozkvět kláštera. Je to určeno zejména tím, že za jeho dobu se klášter vzpamatoval z útrap třicetileté války.

Následujícím opatem se stal Jan Pechera. Zpočátku se zdálo, že bude navazovat na své předchůdce, ale bohužel se setkal s válečným nátlakem ze strany nepřátel. V lednu roku 1621 byl klášter vypleněn a později musel čelit drancování ze strany Sasů a Švédů. Klášter během 4 let utrpěl značné škody a sám opat byl zajat v dnešním Mnichově. Ještě před svojí smrtí se mu podařilo vyprostit klášter od neúnosných daní.⁴² Jan Pechera zakončil období rozkvětu pro klášter. Nyní nebyly zcela optimální podmínky pro rozkvět kláštera a jeho okolí.

2. 4. Období kolem třicetileté války

Zde bude nastíněna historie kláštera v době třicetileté války. Ačkoliv válka probíhala na celém území Českých zemí, byla úzce spojena s klášterem Teplá.

V roce 1620 nařídil král Fridrich Falcký, aby klášter a tepelská městská rada poskytla ubytování pro jezdce. O rok později vojska napadla klášter a docházelo k násilnostem. Byly vypáleny obranné hradby a hospodářské budovy. Když Till zahnal Mansfelda na ústup, byl poté klášter vydrancován obyvateli Krásného Údolí a Horního

³⁹ Tamtéž, s. 53.

⁴⁰ DOLISTA, K. *Tepelský klášter v pozdní gotice a renesanci*. In: *Minulostí Západočeského kraje*, Sv. 5., Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1967, s. 187 – 188.

⁴¹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 54.

⁴² Tamtéž, s. 54.

Slavkova. Obyvatele zahnali jezdcí Alexandra Waserburga.⁴³ Zde můžeme vidět, že klášter zažíval špatné časy. Rozkvět či obnova v době třicetileté války v žádném případě nehrozí.

V roce 1624 se v klášteře ubytoval Schaumburgův pluk. Jelikož zde byl 3 měsíce, začal si opat stěžovat místodržícímu, že klášteru hrozí zkáza a poddaní hladoví. V té době celkově panoval hlad a dražota, poněvadž byla v té době neúroda. Bohužel vojsko se neobralo pryč a o devět měsíců později žádá opat opět o zbavení pluku. Žádost z Prahy, která byla určena tepelskému opatovi, obsahovala, že bude zapůjčena částka na vyplacení Schaumburgova lidu. Následující roky se nesly v tom, že opat si stále stěžoval, že klášter devastují vojska. Nyní se jednalo o Valdštejnova vojska. Vojáci vydírali poddané a krutě s nimi zacházeli. Nakonec mu bylo vyhověno a dostal vyrovnání škody (1627).⁴⁴

Rok 1639 byl nejkrutějším, jelikož švédská vojska klášter drancovala a chovala se neslušně. Do toho v roce 1640 byl klášter postižen dalším požárem. Situace se stále opakovala dokola a opat žádal opět o náhradu škod.⁴⁵ Pro klášter to bylo období, kdy utrpěl největší škody, a bylo potřeba velkých finančních prostředků na nápravu. Následující opat, který převzal klášter do vlastních rukou, to neměl jednoduché. Stal se jím tepelský rodák, Bedřich Füssel. Veškerá hospodářská a i společenská struktura byla kvůli válce rozvrácena. Po půl roce byl opat zajat Švédy, ale podařilo se mu usmlouvat výši výkupného. Po skončení války se uplatnily opatovi schopnosti. Začal znovu utužovat řeholní kázeň a zvýšil počet řeholníků, u nichž dbal vysoké způsobilosti pro vykonávání kněžského povolání (tím měl na mysli zejména vzorný řeholní život a teologické vzdělání).⁴⁶ Opat Bedřich Füssel se neocítil v ideální situaci a muselo mu dát značnou práci a námahu, aby opět vylepšil klášter. Z toho můžeme usuzovat, že to byl muž vzdělaný a měl schopnosti pro obnovu kláštera.

Tepelský klášter vychovával skvělé kněze a ti byli posíláni na jiné fary, například do Jihlavy. Bedřich Füssel dostal pochvalu od kardinála Harracha, která se týkala toho, že klášter měl mnoho mužů v duchovní správě a nikdy proti nim nebyla vznesena žaloba.⁴⁷

V následujících letech panovalo relativně období klidu, a proto opati mohli napravovat škody na klášterním majetku. Mezi hlavní iniciátory, kteří se podíleli na obnově, bychom mohli zařadit Ambrože Trötschera, Raymunda Wilferta I. nebo Bedřicha Uhla.

⁴³ Tamtéž, s. 54 – 55.

⁴⁴ Tamtéž, s. 55.

⁴⁵ Tamtéž, s. 55- 61.

⁴⁶ Tamtéž, s. 61.

⁴⁷ Tamtéž, s. 61.

Období klidu bylo narušováno požáry, které vypukly v letech 1659 a 1677. Další stěžejní událostí bylo, že se klášter musel soudit s královskou komorou a horními městy o zadržené lesy. Do sporů také zasahovala poddanská městečka, zejména Úterý.⁴⁸

V době, kdy se opatství ujal Raymund Wilfer II. byl klášter přestavěn do dnešní barokní podoby. Stavba probíhala podle projektu Kryštofa Dienzenhofera v letech 1690 – 1724. Samotná realizace byla svěřena Wolgangu Braunbokovi z Miesbachu, který se v Teplé trvale usadil. V barokním slohu byly mimo jiné přestavěny také jiné kostely, například v Úterý, Mnichově atd.⁴⁹ Z barokní části je veřejnosti přístupný letní refektář a příležitostně Modrý sál, který slouží ke konferenčním účelům. Letní refektář a Modrý sál jsou vyzdobeny freskami od M. Fuchse z Tischenreuthu. Tyto fresky jsou však z pozdější doby, pochází z roku 1816.⁵⁰ Po jeho smrti funkci převzal Raymund III., který se snažil dovést do konce přestavbu, což se mu povedlo. Ačkoliv přestavba byla nákladná, podařilo se mu napravit dluhy svého předchůdce.⁵¹

Po tomto období nastala etapa, která je jedna z nejslavnějších a zásluhu na tom má schopný a všestranný opat Jeroným Ambros (1741 – 1767), pocházející z Malesic u Plzně. Jeho rodným jazykem byla čeština, ale v klášteře používal bezpochyby němčinu. Němčina společně s latinou byly hlavními dorozumívajícími jazyky v klášteře.⁵²

Brzy po jeho zvolení (1742) vypukly války s Francií a Bavorskem o nástupnictví na český trůn, po nichž následovaly války pruské. Opat musel třikrát prchat před nepřítelem. V červenci 1742 francouzské vojsko rozkradlo almužny, které byly určeny pro chudé, připravené k příležitosti výročí Hroznatovy smrti. O několik dní později v klášteře přenocoval František Lotrinský, manžel Marie Terezie, který pronásledoval Francouze ustupující z Prahy. Od té doby jsou na památku v klášteře chovány portréty císařského páru. Mnoho francouzských vojáků zemřelo následkem epidemie a byli pohřbeni v nedalekém Mnichově.⁵³

J. Ambrosovi se podařilo dokončit barokní úpravy interiéru klášterního kostela. Sochy světců objednal u pražského sochaře, umělce Ignáce Platzera. Za zmínku stojí

⁴⁸ Tamtéž, s. 61.

⁴⁹ Tamtéž, s. 64 – 66.

⁵⁰ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. Most: Aa Reklamní agentura, 1999, s. 5.

⁵¹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 65 – 66.

⁵² HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 82.

⁵³ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 66.

kanovnícký chór od tepelského řezbáře Tomáše Pistla a oboje varhany od tachovského varhanáře Antonína Gartnera.⁵⁴

Pod jeho vládou byla také zvelebena klášterní domácí studia. Jelikož byl teolog (psal také teologická pojednání), usiloval o udržení vrcholně barokních představ o působení řádu. Byl výrazným představitelem duchovního preláta jak obecně, tak zejména barokního období. To znamenalo dominantní postavení vůči věřícím a hlavně vůči bratřím v kanonii. Byla to jakoby církev v malém, která se vyvyšovala nad ostatními. V roce 1765 Ambros navštívil novoříšskou kanonii a byl uvítán jako monarcha a na jeho počest se konala hudební slavnost.⁵⁵

O jeho schopnostech svědčí to, že ho Marie Terezie prověřila, aby se v rámci ustanovené komise podílel na revizi a ocenění pozemků, tzv. Tereziánského katastru. Úkolu se zhostil nadmíru dobře a císařský pár o něm mluvil jako o „perle prelátů“. Důkazem přízně bylo, že byl jmenován císařským radou a byl mu udělen doktorát teologie.⁵⁶

V jeho době také nebyl klášter ušetřen válečných událostí. V letech 1756 – 1765 byl klášter postižen právě těmito událostmi. Škody nebyly dlouholeté, a tak se je podařilo brzy napravit. A z toho důvodu se mu podařilo jeho nástupci zanechat klášter s veškerým hospodářstvím ve velmi dobrém stavu a k tomu 90 000 zlatých na hotovosti.⁵⁷

O tomto období panování lze mluvit jako o době raně osvícenské. Plně by ovšem osvícenství v myšlenkách a v praktických dopadech nepřijal. A z tohoto důvodu můžeme konstatovat, že zemřel právě včas a byl tak ušetřen zklamání pozemských.⁵⁸

2. 5. Od osvícenství do počátku 20. století

Plně osvícenskou osobností byl opat Heřman Kryštof hrabě Trautmannsdorf (1767 – 1789). Tento opat představoval mezi ostatními výjimku, a to zejména původem a svým působením. Narodil se v roce 1725 v Kněžicích a pocházel z chudší větve známého rakouského rodu. Měl třináct sourozenců, a proto vstup do kláštera pro něho znamenal zaopatření. Trautmannsdorf přišel do Teplé v době, kdy ještě působil J. Ambros. Rozhodující chvíle nastala po smrti Ambrose (1767). Při volbě nového opata hlasovali pro Trautmannsdorfa starší členové konventu, avšak rozhodující roli sehráli volební komisaři.

⁵⁴ Tamtéž, s. 66.

⁵⁵ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 82 – 83.

⁵⁶ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 67 – 68.

⁵⁷ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 83.

⁵⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 68.

Ti, podle pokynu Marie Terezie, prosadili jeho volbu alespoň těsnou většinou jediného hlasu. Svůj podíl na jeho zvolení měli také jeho příbuzní, zejména Ferdinand (zplnomocněný ministr v Nizozemí) a jeho otec František Norbert. Jeho vzdálenějším příbuzným byl Tadeáš z Tyrolské větve, jenž byl biskupem olomouckým. Volbou nového opata začala pro klášter nová etapa, která byla mimořádná.⁵⁹

V jeho osobnosti se mísily různé směry duchovní, životní styl duchovní se světským, duchovní hodnoty zatlačovaly zřetele utilitární a pragmatické. V literatuře bývá hodnocen jako osvícenec, zejména v té české. Toto hodnocení je však trochu zjednodušené a zkreslené. Při prosazení opatření, která byla v duchu osvícenství, činil proto, aby se konfrontoval se záměry vídeňského dvora.⁶⁰

Teplá v jeho době byla spíše knížecím dvorem, než tichým klášterem. Bylo to způsobeno tím, že zde měl velké množství služebnictva, početné pedagogy disciplin, jako byly jezdeckví, šerm, tanec atd.⁶¹ Odcizoval se duchovnímu životu tím, že se nezúčastňoval bohoslužeb a ani řeholních povinností. V klášteře se konaly hostiny, plesy, takže si bratři stěžovali na hluk. S bratry opat jednal velkopansky, což mělo za následek pokles plnění povinností ostatních členů konventu. Můžeme říci, že v tomto směru byl představitelem upadlé barokní kultury.⁶² Na druhou stranu dbal na to, aby spolubratři získali co nejvyšší možné vzdělání, a to i ve vědách jako je medicína, metalurgie, za což byl kritizován konzervativními členy konventu. U studentů také požadoval, aby získali co největší počet akademických titulů.⁶³

Jeho osvícenské postoje můžeme spatřit zejména v jeho úsilí o zlepšení postavení poddaných v duchu fyziokratismu oceňující význam selského vztahu a zemědělství. V roce 1772 podal císařovně návrh na zrušení nevolnictví, což bylo údajně podmíněno vlivem Františka Norberta Trautmannsdorfa, pána na Horšovském Týně. Chtěl založit normální školy a z příjmů kláštera chtěl vybudovat nemocnice, nalezince a chudobince. Tento návrh nebyl zřejmě vyřízen, ale jádro bylo realizováno pozdějšími reformami.⁶⁴

⁵⁹ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 84.

⁶⁰ Tamtéž, s. 84.

⁶¹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 68.

⁶² HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 85.

⁶³ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 69.

⁶⁴ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 85.

Snažil se založit biskupství v Chebu, kde měl ambice stát se prvním biskupem. O míře nespokojenosti konventu s opatem svědčí to, že někteří spolubratři začali dokonce usilovat o zrušení kláštera a brali zpět své věčné sliby. Ačkoliv je znám jako nehospodárný, neměli bychom opomenout, že se mu podařilo vykoupit zpět lesy kolem Úšovic, na nichž později mohli vzniknout Mariánské Lázně.⁶⁵

V době, kdy opatem byl Trautmannsdorf, začínal svou úspěšnou dráhu astronom Alois Martin David. Později se stal klášterním lékařem a nakonec i zakladatelem Mariánských Lázní.⁶⁶ Zmíním ho zde, protože je významnou osobností kláštera. Sice ne jako opat, ale zaslouží si pozornost v jiném směru.

V tepelských sbírkách se dochovaly některé Davidem pořízené vědecké přístroje. Za zmínku stojí zejména barometr s termometrem nebo Hadleyův sextant a několik glóbbů. Když byl malý chlapec, všiml si jeho nadání opat Trautmannsdorf a byl svěřen do péče faráři ve Vidžíně. V roce 1790 nastal v jeho životě zlom, když se rozhodl, že natrvalo vstoupí do premonstrátského kláštera v Teplé. O tři roky později úspěšně obstál ve veřejné zkoušce ze základního díla Izáka Newtona. David si Newtona velice vážil.⁶⁷ Myslím si, že za svoje životní úspěchy, vděčí již zmíněnému Trautmannsdorfovi. Kdyby si ho nevšiml, možná by neměl prostor k ukázání svých dovedností a schopností.

Po smrti Trautmannsdorfa následovalo dvouleté provizorium zosobněné P. Ambrožem Schmidtem, který byl ve funkci zastupujícího opata. Snažil se nejprve úspěšně napravit klášterní hospodářství. Poté, co byla tato funkce zrušena, byl v roce 1791 zvolen řádným opatem Raymund IV. Hubl, který byl sice dobrým hospodářem, ale pro své experimenty v hospodářství neodhadl podnebí Tepelska, a proto se výsledky nedostavily. Byl příliš mírný, a tak nemohl napravit nedostatky v klášterní kázni. Zemřel předčasně, a nestihl napravit mnoho záležitostí.⁶⁸

Nástupcem Raymunda se stal dr. Chrysostomus Pfrögner (1801 – 1812), který vynikl svou učeností a zejména snahou vybudovat domácí studia, což se mu nepodařilo. Snažil se o kázeňskou a duchovní obrodu kláštera, do nichž by neměl zasahovat stát. Ještě předtím byly jeho myšlenky negativní a chtěl klášter zrušit. V roce 1805 byl ke klášteru přidělen

⁶⁵ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 69.

⁶⁶ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 86.

⁶⁷ HLINOMAZ, M a MILDORFOVÁ, L. *Alois Martin David (8. 12. 1757 – 28. 2. 1836) : k 250. výročí narození nejvýznamnější vědecké osobnosti Tepelska*. In *Sborník muzea Karlovarského kraje*. Sv. 16. Cheb: Krajské muzeum Karlovarského kraje. 2008, s. passim.

⁶⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 71 – 72.

do správy filozofický ústav v Plzni a o čtyři roky i tamní gymnázium. Raymund byl prvním opatem, který se stal prvním premonstrátským rektorem pražské univerzity. Tímto postem byl však odváděn od klášterní problematiky.⁶⁹

Když se v roce 1812 konala volba nového opata, byli mezi kandidáty A. David, M. Max a K. Reitenberger. Vítězem volby se stal Karel Reitenberger, jenž byl nejdříve Pfrögnerův sekretář. Ve funkci sekretáře získal mnoho zkušeností s provozem kláštera a v některých věcech měl rozhodovací pravomoc, protože Pfrögner se věnoval svým duchovním zájmům.⁷⁰ Zřejmě mu i tato funkce pomohla k tomu, že byl zvolen jako další opat.

Byl zakladatelem Mariánských Lázní a od nich očekával morální a hospodářský úspěch. Kdo nesdílel jeho úsilí nebo byl proti němu, stal se jeho hlavním nepřítelem.⁷¹ Jako většina mladé generace se mu nelíbilo, že stát zasahuje do života církve. Jeho názorem bylo, že řád si musí své záležitosti uspořádat sám. Za tyto myšlenky však nebyl příliš oblíben u císařského dvora.⁷² Kvůli investici, která zatížila hospodářství kláštera, se dostal do sporu s částí spolubratrů, kteří ve Vídni dosáhli jeho odvolání do Wiltenu, kde žil až do své smrti v roce 1860. Jeho ostatky byly později převezeny do klášterní opatské hrobky.⁷³

Budování Mariánských Lázní nebylo přerušeno ani po nástupu Adolfa Koppmanna. Zpočátku měl přátelské vztahy s Reitenbergerem, které se postupem času změnily. Ohledně působení v klášteře si tento opat počínal obezřetněji než Reitenberger. Neměli bychom zapomenout, že i on usiloval o vymýcení pozůstatků osvícenství a jeho hlavní zaměření bylo na mladé členy kláštera. Podařilo se mu znovu zřídit domácí teologické studium.⁷⁴ Jeho největší zásluhou bylo, že pozdvihl vědecký a mravní kredit kláštera. Tato snaha byla zmíněna dokonce v písemném ocenění od císaře Ferdinanda V.⁷⁵

Mezi další pokračovatele rozvoje Mariánských Lázní patří opat Mahr a Heinl. Opat Mehr se proslavil i tím, že postavil tzv. Tepelský dům, který však byl zbořen ve 20. století. Naproti tomu opat Marian Heinl proslul tím, že nechal postavit kostel v Mariánských Lázních a tamní děkanství. Zvláštní ocenění dostal za založení kláštera Školských sester

⁶⁹ Tamtéž, s. 72.

⁷⁰ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 94.

⁷¹ Tamtéž, s. 95.

⁷² LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 19.

⁷³ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 73.

⁷⁴ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 96 – 97.

⁷⁵ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 74.

de Notre Dame v Mnichově pro výchovu mládeže.⁷⁶ Městu Teplá se zvyšovala důležitost díky tomu, že k roku 1854 bylo více jak sto let sídlem stejnojmenného politického okresu. Od roku 1850 zde také sídlil soudní okres pro politické okresy (Bezdrůžice, Teplá a Mariánské Lázně).⁷⁷

V průběhu 19. století byly Mariánské Lázně zvelebovány klášterem a díky těmto investicím se mu pak staly jedním z hlavních zdrojů příjmů. Z těchto příjmů bylo možné budovat hráze rybníků proti povodním, budovat mlýn, pivovar a provozovat charitativní činnost. Klášter se také podílel na budování železnice z Mariánských Lázní směrem do Karlových Varů.⁷⁸

V letech 1887 – 1900 byl opatem Alfred Clementso, který byl německo-francouzského původu. Byl dobrým hospodářem a ve zmíněných lázních nechal postavit kolonádu a Ústředí lázně. K 700. výročí založení kláštera nechal vydat jubilejní slavnostní sborník o dějinách kláštera, kde jsou chronologicky seřazeni opati a je zde výklad klášterních dějů. Neměli bychom opomenout, že autorský podíl měl tehdejší klášterní knihovník Filip Klimeš.⁷⁹

Toto období bychom mohli charakterizovat rozkvětem pro Teplou a okolí. Největší úspěch je vybudování nedalekých Mariánských Lázní, které se postupem času staly vyhlášené po celé Evropě.

Vedle vzorného plnění duchovní správy byla i péče o chudé a nemocné. Tato péče se projevila tím, že ve městě Teplá byl založen špitál, v městečkách Úterý a Mnichov byl zřízen starobinec. Klášterní lékárníci využívali minerální prameny k výrobě léčivé tzv. Tepelské soli. Jako známé lékárníky bych ráda zmínila Damiána Březinu a Damiána Schulze.⁸⁰

Klášter Teplá a Mariánské Lázně jsou také spjaty s významnými osobnostmi, které navštívily tento kraj. Za zmínku stojí J. W. Goethe, který zde navázal styky s Reitenbergerem. Jeho zájem o přírodniny vyústil v založení klášterního muzea. V závěru svého díla Fausta čerpal z poznatků Teplé a Mariánských Lázní.⁸¹ Goethe zavítal

⁷⁶ Tamtéž, s. 75.

⁷⁷ Tamtéž, s. 75.

⁷⁸ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. Most: Aa reklamní agentura, 1999, s. 7- 8.

⁷⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 75 – 76.

⁸⁰ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. Most: Aa reklamní agentura, 1999, s. 9.

⁸¹ HOFFMAN, F. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001, s. 107.

do tepelského kláštera dvakrát. Při svých návštěvách věnoval klášteru svou sbírku nerostů, nasbíranou v okolí.⁸²

2. 6. Od první světové války do konce 20. století

Toto období započal opat PhDr. et ThDr. h.c. Gilbert Johann Helmer. Tento opat je v českém podvědomí vnímán negativně. Jeho osobnost se pojí se zastánci práv Němců z Chebska v Říšském sněmu, zejména v období první světové války.⁸³ „Je ovšem třeba objektivně konstatovat, že ani československá, mnohdy nesnášenlivá národovecká a socializující politika první republiky, neskýtala mnoho možností pro klidný vývoj česko – německých vztahů.“⁸⁴ Příkladem nekorektnosti ze strany státu můžeme uvést, že prováděl a i zdůvodňoval první pozemkové reformy vůči tepelskému klášteru v roce 1925.⁸⁵

Jeho badatelský přínos spočíval v tom, že československému státu zpřístupnil archivní a knihovní materiál. To je možno ilustrovat na zapůjčení listin k výzkumu do pražských historických institucí nebo na povolení knihovníku Václavovi předávat duplicitní a multiplicitní staré tisky do knihovny Národního muzea.⁸⁶

Co se týče spojitosti s klášterem, byla zahájena stavba nového knihovního a muzejního traktu. Klášter byl soběstačnou hospodářskou jednotkou s největším movitým majetkem mezi kláštery v Čechách. V samotném klášteře fungovala pošta, byla zde i pobočka spořitelny a objekt měl vlastní vodní elektrárnu a pivovar. Msta ze strany ČSR spočívala v zabrání většiny klášterního majetku v Mariánských Lázních. Helmer se soudil s ČSR v Haagu, ale rozhodnutí bylo přerušeno. Tyto události měly také za následek vyostření česko – německých vztahů. V třicátých letech byly hlášeny na Tepelsku nacistické provokace. Jedním z příkladů, které můžeme uvést, je, že v roce 1931 byl v Teplé zabaven praporek s hákovým křížem. V době protektorátu musel opat čelit zásadnímu ohrožení kláštera. Nacistické vládnoucí kruhy chtěly klášter zrušit, sbírky rozprodat a za utržené peníze nakoupit válečný materiál. To se naštěstí díky opatovým konexím nepodařilo, ale u české veřejnosti popularitu již nezískal.⁸⁷ Uhájení však nebylo zadarmo a muselo být

⁸² HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. In: *Historický sborník Karlovarska*. Sv. 6. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 1998, s. 22.

⁸³ Tamtéž, s. 25.

⁸⁴ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 76.

⁸⁵ Tamtéž, s. 76.

⁸⁶ Tamtéž, s. 76 – 77.

⁸⁷ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. In: *Historický sborník Karlovarska*. Sv. 6. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 1998, s. 27 – 29.

vyváženo protislужbou. Mladí tepelští kanovníci museli narukovat do války již na samém počátku. Akce se neobešla bez ztrát na životech – tři řeholníci padli a tři zůstali po válce nezvěstní. Teplá v této době živořila, jelikož v roce 1942 byl říšskou mocí zabrán zbylý majetek v Mariánských Lázních a klášter byl pod dohledem gestapa. Pedagogičtí členové kláštera měli zakázáno vyučovat, zejména náboženství.⁸⁸

Helmer zemřel 13. dubna 1944 a jeho následovníkem se stal Th.Dr. Petr Möhler. Své funkce opata se ujal v roce 1944. Ačkoliv byl kultivovaný a bilingvní, neměl žádnou šanci na jakýkoli respekt ze strany obnovené československé státní moci. Jeho obětavost v kněžské službě se vyznačuje neúnavnou duchovní činností v regionu v těsně poválečném období, což mu vyneslo zatčení Američany a poté jejich výslech tajnou službou pro podezření z organizace sudetoněmecké odbojové činnosti. Möhler se necítil být vinen. V roce 1945 ho pražská vláda vyzvala k abdikaci, odmítl také nabídku tajného odchodu do Německa. A tak byl zatčen s ostatními představiteli kláštera a internován v opatském bytě kláštera. Byl třikrát vyslýchán a v únoru roku 1946 byl internován u křížových sester v Chebu, kde s nimi byl připravován soud. Ostatní řeholníci byli drženi ve starobinci v Teplé až do odsunu 10. dubna 1946.⁸⁹ Nakonec v listopadu 1946 ze zdravotních důvodů rezignoval. Dalším důvodem byl také odchod za hranice.⁹⁰ Na opata Möhlera navázal v roce 1968 opat W. R. Böhm. Pod ním přesunul klášter své trvalé bydliště do Villmgeny v Černém lese, kde kánony plnily své pastorační povinnosti. Vzhledem ke svému věku a své nemoci musel v roce 1985 abdikovat.⁹¹

V následujících odstavcích bude nastíněna situace kláštera v poválečné době. Toto období nebylo moc příjemné pro klášter a jeho členy.

6. května 1945 klášter obsadila americká armáda. V budově obecné školy, naproti klášteru, bylo zřízeno evidenční centrum pro příjem německých zajatců, kteří byli umístěováni v zajateckém táboře mezi klášterem a městem. 3. září téhož roku byla americká vojenská správa nahrazena správou československou. Poté hned následovalo rabování kláštera a šikanování řeholníků.⁹² Téhož dne Sbor národní bezpečnosti a československé armády prohlídl klášter na základě udání, že se tam pohybují uniformované osoby

⁸⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 78 – 79.

⁸⁹ Tamtéž, s. 77.

⁹⁰ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. In: *Historický sborník Karlovarska*. Sv. 6. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 1998, s. 31.

⁹¹ POPPA, R. *Das Prämonstratenserstift Tepl (Egerland) in Obermedlingen*. B. m. : Historische Verein Dillingen, 1990, s. 440.

⁹² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 80.

Wehrmachtu a probíhá zde nacistická propaganda. Ačkoliv prohlídka nesplnila účel, posloužila alespoň jako záminka k perzekuci členů konventu, kteří byli hlídáni v celách. Při této akci byla vyrabována sbírka mincí a ztratily se osobní věci, včetně oblečení.⁹³

Začátkem následujícího roku poslal generální vikář premonstrátského řádu Bohuslav Jarolímek do Teplé novoříšského premonstráta Heřmana Josefa Tyla, který byl jmenován převorem s právy opata.⁹⁴ Heřman Josef Tyl byl vězněm z koncentračního tábora v Osvětimi

a v Buchenwaldu a po návratu navracel klášteru jeho poškozenou prestiž.⁹⁵ Při jednání na úřadech byl jeho vliv umocněn tím, že byl znám jako politický vězeň a to se tenkrát velmi hodnotilo. Jeho zásluhou byly odvolány vojenské jednotky z kláštera a propuštění němečtí spolubratři, kteří byli převezeni do premonstrátského kláštera ve Speinshartu v Německu. Němečtí tepelští premonstráti odcházeli do Německa se svými farníky, a tak z dosavadních členů zůstali v Čechách pouze dva čeští kněží Leo Moláček a Alexandr Oswald, dále knihovník Milo Nenntwich, který byl německé národnosti a farář v Blatnici Jindřich Brynich, který měl rakouskou příslušnost. Pro nedostatek členů zde působili premonstráti ze Strahova a z Nové Říše.⁹⁶ Největší zásluhu však měl na tom, že klášter nebyl zrušen. Heřman Josef Tyl představil ministru informací Václavu Kopeckému český dorost. Při jednání ve vládě, kde se mělo jednat o zrušení kláštera, bylo poukázáno ministrem na fakt, že by se nejednalo o zrušení německého kláštera, nýbrž české komunity.⁹⁷

Klášter byl devastován zejména v letech 1950 – 1978. V té době areál používala československá armáda a objekt byl velmi poškozen. Co přimělo trochu k rozvoji, byl rok 1958, když byl zpřístupněn pro veřejnost klášterní kostel. Teplá zůstala v podvědomí jako kulturní středisko, kde se konaly prohlídky a pořádaly koncerty duchovní a vážné hudby. Tato tradice je zachována do dnešních dob.⁹⁸ Klášter byl budován dlouhou dobu a mnozí opati se zasloužili o rozkvět. Nyní během pár let bylo mnoho zničeno a vyrabováno. Kdyby

⁹³ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. In: *Historický sborník Karlovarska*. Sv. 6. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 1998, s. 29.

⁹⁴ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 43.

⁹⁵ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. Most: Aa reklamní agentura, 1999, s. 14.

⁹⁶ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 44 – 45.

⁹⁷ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 82.

⁹⁸ HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. In: *Historický sborník Karlovarska*. Sv. 6. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 1998, s. 32 – 33.

areál nebyl používán pro účely armády, mohl nyní klášter být v jiném stavu, než v kterém se nachází v současné době.

V letech 1978 – 1990 byl klášter spravován plzeňskými památkáři. Ani v těchto letech nedošlo k obnově, protože byl nedostatek finančních prostředků, takže klášter zpustl ještě více. V roce 1991 byl klášter restituován premonstráty a byl zde opět obnoven řeholní život a úsilí o zachování prohlídkové trasy pro veřejnost. Do budoucna se počítá i s jejím rozšířením. V současné době v klášteře probíhají rozsáhlé rekonstrukce po devastaci způsobené totalitním režimem. Hlavním cílem je obnovit duchovní centrum regionu.⁹⁹ Snad se podaří vrátit klášter do původního stavu, i přesto, že rekonstrukce stojí a ještě bude stát velké finanční prostředky.

Nyní náročná obnova pokračuje díky dárcům tuzemským a z celé Evropy, státní příspěvky na opravu jsou bohužel minimální. V roce 1992 byla založena s. r. o. Hroznata, sdružující odborníky, kteří se nejvíce podílejí na obnově kláštera. V roce 1993 slavil klášter 800 let od svého založení a k této události byly do kláštera vráceny ostatky blahoslaveného Hroznaty.¹⁰⁰

⁹⁹ Tamtéž, s. 33.

¹⁰⁰ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 57.

3. Klášterní knihovna

Knihovna v tepelském klášteře je jednou z největších, nejstarších a nejcennějších knihoven na území České republiky. Není však knihovnou sběratelskou, ale rostla z potřeb kláštera a je věrným obrazem historie kláštera a osudu lidí, kteří jsou s klášteřem úzce spojeni. Ačkoliv klášter postihl požár a drancování, bohatství v knihovně přesahuje význam a i cenu slavného klášterního pokladu.¹⁰¹ V současné době je druhou největší knihovnou v našem státě a obsahuje více jak 100 000 svazků pro odborné badatele. Z toho je 820 rukopisů (45 středověkých kodexů). Nachází se zde přibližně 540 prvotisků a více jak 600 paleotypů. Je zde přibližně 30 000 výtisků, které byly vytištěny do roku 1800.¹⁰² V současné době není knihovna zpřístupněna pro veřejnost. Lze se však domluvit, o které svazky bychom měli zájem, a ve smluvené době do nich lze nahlédnout a případné stránky si ofotit.

Existovala zřejmě od samého počátku tepelského kláštera, neboť bohoslužebné texty (misály, právní spisy, řádová statuta aj.) byly nepostradatelné k řádnému chodu klášterní komunity. Z nejstarších knih byly dochovány pouze jednotliviny. Z řádových rukopisů můžeme zmínit Hroznatovu legendu, která vznikla kolem roku 1259 v klášteře.¹⁰³ Pro klášter v Teplé je to nejcennější rukopis a také nejstarší zachovaný opis životopisu zakladatele tepelského kláštera. Nejstarší tepelský rukopis je Poenitentiale pocházející kolem roku 820. Pochází z bavorského benediktinského kláštera Oberalteich, je psán na pergameni a jeho iniciály jsou jednoduché a barevné. Nelze zjistit, kdy a při jaké příležitosti se tento rukopis dostal do tepelského kláštera. Je psán latinsky a obsahuje pokání, různé modlitby a hymnus de passione Domini (o utrpení Páně). Podobný rukopis se nachází ve Státní knihovně v Mnichově, ale tepelský je poněkud starší a obsáhlejší.¹⁰⁴

Pro biblické překlady do němčiny byl velmi významný Codex Teplensis, který pochází z konce 14. století, spolu s Biblí krále Václava IV. Kontinuální zprávy máme až z období druhé poloviny 15. století, kde je jako nejstarší exemplář uváděn misál opata Zikmunda Hausmanna, který objednal v roce 1460.¹⁰⁵ Hausmann je znám jako velký

¹⁰¹ RADECHOVSKÝ V. a SEIDL K. *Historická knihovna Teplá – klášter*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1965, s. 4.

¹⁰² HLINOMAZ, M. *Klášter premonstrátů Teplá*. Most: Aa reklamní agentura, 1999, s. 16.

¹⁰³ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 148.

¹⁰⁴ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 76.

¹⁰⁵ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 148.

bibliofil a nechal pro klášter zhotovit krásně zdobené mešní knihy. Přispěl mnoha výtisky do prvotisků knihovny.¹⁰⁶

Obsahově převládají v knihovně výtisky s tematikou teologickou, filozofickou a církevního práva a historie. Ohledně exaktních věd zde převládá matematika, geometrie, homiletika, jazykověda, medicína, muzikologie a personalia premonstrátských klášterů. Z typických řákových spisů stojí za zmínku rituále, slavnostní kázání, literární studie a zápisy vysokoškolských přednášek. Okrajově se zde nachází jídelní a nápojové recepty.¹⁰⁷

3. 1. Prvotisky (do roku 1500)

Od druhé poloviny 15. století můžeme hovořit o příjmu prvotisků, ale je možné, že nejstarší exempláře mohli být zničeni při plenění kláštera roku 1467.¹⁰⁸ Prvotisky utrpěly ztráty v době zrušení kláštera i v nejnovější době, kdy snaha po prezentaci originálů našla svou stinnou stránku ve zranitelnosti exponátů. Postupem času se také přišlo na několik paleotypů, které byly mylně řazeny mezi inkunábule.¹⁰⁹

Jak již bylo zmíněno, tepelský fond prvotisků vznikl působením opata Zikmunda Hausmanna. V jeho době a období následujícím bylo svázáno mnoho drobných prvotisků, o čemž svědčí charakteristické tepelské vazby. Obdobný rozkvět v té době zažívala i knihovna vyšebrodská.¹¹⁰

Důležitý je fakt, že na přelomu 15. a 16. století zde s největší pravděpodobností působila knihvazačská dílna, jejímiž produkty jsou dva základní typy hnědých hovězinových vazeb se slepotiskovými vzory rout nebo rozvilin. Tyto vazby vznikly v době, kdy byl v klášteře opat Zikmund a poté jeho následovníci Jan IV. Fröstl a Petr II. a vazby jsou srovnatelné například se vzory vyšebrodskými. V barokní době byla většina hřbetů pozdně gotických vazeb přelepena bílou kůží.¹¹¹

Již v polovině 16. století byly knihy rozdělovány na liturgické, uložené v kostele a teologické, které byly zamknuty ve skříni v komoře. O tomto faktu svědčí strahovský účet o vydáních.¹¹²

¹⁰⁶ RADECHOVSKÝ V. a SEIDL K. *Historická knihovna Teplá – klášter*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1965, s. 4.

¹⁰⁷ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 148.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 149.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 153.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 154.

¹¹¹ Tamtéž, s. 154.

¹¹² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 154.

Prvotisky se do knihovny nejčastěji dostávaly nákupem v době svého vzniku nebo v letech následujících, například dary, výměnami nebo sběratelskou činností, v níž proslul opat dr. Gilbert Johann Helemer, který přizval ke spolupráci dr. Waltera Dolcha.¹¹³

3. 2. Paleotypy (1501 – 1550)

Fond tepelských paleotypů je velmi pozoruhodný, ať už z hlediska obsahové skladby nebo z mnoha aspektů knihovědných. U této skupiny se lze dočkat ještě různých překvapení, jelikož ověření je teprve očekávaným úkolem, jak z důvodů časové náročnosti, tak díky torzovitosti tepelské příruční knihovny rozchvácené státní správou a v neposlední řadě díky nedostatečným prostředkům kláštera potřebných k doplňování nových kompendií nebo odpovídající výpočetní techniky.¹¹⁴

Svazky tepelského fondu, které jsou tvořeny konvoluty prvotisků a postinkunábulemi (do roku 1510) a paleotypy, jsou většinou autentické. Do fondu se dostaly většinou dobovou akviziční činností tepelských konventuálů. Některé však také přibyly i v následujících stoletích, zejména na konci 18. století a v 19. století. Lze říci, že tepelský fond je početně nejautentičtější, na rozdíl od fondu vyšebrodského, který byl v polovině 18. století zčásti převázán do barokních vazeb.¹¹⁵

Další perioda, která byla zaznamenána, byla v době působení dvou známých bibliofilů, Jana VI. Mausköniga a jeho pokračovatele Göhla. Tito dva nejčastěji pořizovali vazby, které byly označeny jejich iniciály. Vzácněji se místo opatských iniciál vyskytují na renesančních vazbách i opatská znaková supralibros. Vazby jsou vyrobeny převážně z hnědé hověziny nebo světlé vepřovice a jsou opatřeny jednoduchou ozdobou. Výjimečně se můžeme setkat se světlou pergamenovou vazbou bez ozdob, které pochází ze 17. století.¹¹⁶

Ze vzácnějších vazeb bychom neměli zapomenout upozornit na některé pozoruhodnosti, doplňující typologické spektrum, včetně jednoho pozdně renesančního exempláře *liber catenatus*, který pochází z roku 1628. Pozdně renesanční vazby přetrvávají v Teplé do období baroka a s typicky barokními formacemi se zde setkáme ve větší míře až

¹¹³ Tamtéž, s. 155.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 156.

¹¹⁵ HLINOMAZ, M. *Postinkunábule a paleotypy v knihovně Kláštera premonstrátů Teplá*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis International, 2001, s. 148 – 149.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 149 – 150.

po polovině 17. století. Barokní období je z hlediska typologie vazeb nejdelší, protože v případě Teplé lze toto období ohraničit datem kolem roku 1800.¹¹⁷

Převládají zde témata teologická s početným množstvím Biblí a traktátů. Ty od druhé poloviny 20. let 16. století nabývají polemického charakteru s Lutherem nebo luteránstvím, popřípadě jsou zde přímo jeho díla nebo díla jiných reformátorů. Ve velkém množství je zde zastoupen Erasmus Rotterdamský. Lze zde objevit i tematicky jiné obory, například astronomie, aritmetika, lékařství aj.¹¹⁸

U paleotypů jsou jako místa vydání nejčastěji zastoupena města Štrasburk, Norimberk, Lipsko, Kolín nad Rýnem, Benátky – odsud pochází jediný zastoupený exemplář staroslověnského misálu. Novým tiskařským centrem se od roku 1504 objevuje Krakow.¹¹⁹

U paleotypů nacházíme větší počet jazykových germanik a zdatelně se zvýšil počet latinských tisků, které byly vydány v Paříži a v Lyonu. Mezi dosud nezpracovanou složku patří rukopisné přívazky, fragmenty rukopisů nebo tisků na přideštích i jinde v konvolutu a obsáhlé marginální glosy či komentáře hlavního textu, které jsou většinou psány latinsky a ojediněle německy nebo česky a ve třech případech dokonce maďarsky. Mezi zvláštní kategorií patří přípisy latinských, německých či českých veršů.¹²⁰

Mezi další zajímavou kapitolu můžeme přiřadit přípisky bývalých vlastníků knih nebo konvolutu. Tady samozřejmě převažují zápisy tepelských řeholníků, zejména novověkého zakladatele klášterní knihovny opata Zikmunda Hausmanna, dále opata Jana Mausköninga, který udržoval styky s katolickými učenými a v neposlední řadě opata M. Gehela.¹²¹

Fond paleotypů obsahuje bohatý zdroj obrazové dokumentace s kvalitními dřevořezy. Nalezneme zde zejména kategorii světců, jejichž zobrazení jsou důležitá pro dobovou ikonografii. Ve fondu nalezneme dále tiskařské signety, pergamenové vazby, které obsahují zlomky středověkých rukopisů.¹²² I přes obsáhlost je nutné tepelský fond charakterizovat jako průměrný. Je to způsobeno tím, že značný počet knih je defektní, velmi často chybí titulní listy, části listů jsou utrženy nebo dokonce vystříženy signety. Vazby jsou

¹¹⁷ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 157 – 158.

¹¹⁸ HLINOMAZ, M. *Postínkunábule a paleotypy v knihovně Kláštera premonstrátů Teplá*. In: *Minulost Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis International, 2001, s. 150 – 151.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 151.

¹²⁰ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 159.

¹²¹ Tamtéž, s. 159 – 161.

¹²² Tamtéž, s. 161.

často odřené, natržené nebo rozpadlé. Z těchto důvodů je zapotřebí některé svazky opravit nebo dokonce zcela převázat, což ovšem způsobí narušení autenticity děl.¹²³ Za toto zničení mohou zejména uživatelé, kteří s knihami nezacházeli dost opatrně.

3. 3. Další vývoj knihovny

Významné období, avšak nešťastné, zaznamenala knihovna po bitvě na Bílé hoře. Nebyl konfiskován pouze majetek českých intelektuálů, ale za své vzaly i knihovny nekatolických humanistů, o něž se podělily zejména klášterní knihovny.¹²⁴ Po roce 1666 čekala knihovnu přestavba, kterou provedl D. Pinchetim. Po požáru, který vypukl v roce 1677, se její konečná podoba konstitovala zřejmě až po dokončení obou knihovnických sálů, tedy teologického a filozofického.¹²⁵

Vlastní razítka začala knihovna v Teplé používat až od 2. poloviny 19. století. Předtím bylo vlastnictví knih vyznačeno pomocí vlastnických přípisů na titulním listu a to pouze v určitých letech. Naproti tomu ve strahovské knihovně bylo razítkování doloženo již od konce 17. století. Tepelské razítko bylo opatřeno německým nápisem *BIBLIOTHEK DES STIFTES TEPL*. Od roku 1946 se knihovna dočkala razítka s českým textem.¹²⁶

Osvícenství přineslo jiný žánr knih. Vedle teologie a filozofie narůstal počet knih přírodovědných, zejména matematiky, fyziky a astronomie. Byly pořizovány i knihy naučné, které sloužily ke vzdělávání profesorů pro plzeňský filozofický ústav a gymnázium. Je zde také zastoupena literatura goethovská, protože Goethe měl přátelský vztah k příslušníkům tepelského konventu, zvláště k opatu K. K. Reitenbergerovi.¹²⁷ To, že Goethe udržoval přátelské vztahy s opatem, jsem již v této práci zmínila.

Přibližně od poloviny 19. století zde byla pěstována slovanská vzájemnost. V tomto směru vynikl především knihovník a archivář Filip Matěj Klimeš, který udržoval styky s českými obrozenci (V. Hankou, K. Amerlingem, aj.) Vděčíme mu za to, že vydal výtah z klášterních análů a vedle knihovny spravoval také muzeum. Dbal, aby v klášteře byly zastoupeny portréty významných členů konventu. Jeho zásluhou se zde nachází obrovská část slovanské literatury, zahrnující i vzácná liturgická díla pravoslavná, tištěná v cyrilici. Dále se také zaměřil na překlady Hroznatovy legendy do italštiny, angličtiny, maďarštiny a

¹²³ Tamtéž, s. 164 – 165.

¹²⁴ RADECHOVSKÝ, V., SEIDL, K. *Historická knihovna Teplá – klášter*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1965, s. 4.

¹²⁵ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 163.

¹²⁶ Tamtéž, s. 165.

¹²⁷ Tamtéž, s. 165.

srbochorvatštiny. Překlady do polštiny a ruštiny zůstaly nedokončeny v rukopisné podobě Klimeše.¹²⁸ Vzhledem k jeho činnosti, kterou podporoval a zvláště rozvíjel klášter, se jedná o osobu kulturně všestrannou.

Velmi atraktivní sbírkou knihovny je návštěvní kniha, která je vedena od roku 1828. Kontinuálně je však dochována až z let 1841 – 1964. Jsou zde zápisy od známých osobností českého, evropského a i světového významu. Největší počet zápisků tvoří návštěvníci Mariánských Lázní a Karlových Varů, podnikající výlety do kláštera. Z období první a druhé světové války jsou zde zápisky od vojáků, kteří se zřejmě léčili v klášterních lazaretech.¹²⁹

Po skončení druhé světové války se ani knihovně nevyhnulo drancování ze strany přistěhovalců a československé armády. Byla poškozena konventní příruční knihovna a soukromé příruční knihovny opata a ostatních bratří v jejich pokojích. Nacházely se zde i cenné výpůjčky z hlavního knihovního fondu. Můžeme si domýšlet, že fond sloužil k průběžnému doplňování mezer centrálních státních odborných knihoven. Na druhou stranu musíme přiznat, že některé exempláře se dochovaly právě díky svému dočasnému přemístění. Knihovníci v současné době vedou boj s prašností a zaplísňením knihovního fondu, způsobeným dlouholetým neudržováním a vlhnutím knihovni budovy v důsledku nedostatečné státní péče o objekt.¹³⁰

3. 4. Interiér knihovny

Velký hlavní sál má dvě galerie, které napodobují barokní sálové knihovny. Dobové police a skříně jsou ve stylu pseudorokoka. Skříně první galerie jsou zdobeny andílky, girlandami apod. a skříně druhé galerie jsou zdobeny bílými busty devíti opatů (sedmi posledních před výstavbou knihovny, Jeronýma Ambrose a Rajmunda Wilferta II.). Konce výklenků pro skříně a dveře ve druhé galerii jsou štukové symbolické plastiky, které představují vědy, umění a obory – zejména stavitelství, filozofii, lékařství, včelařství aj.¹³¹

Strop je pokryt trojdílnou freskou od pražského malíře Karla Krattnera. Freska je rozdělena na 3 pole a ve středním poli je znázorněn zdroj veškerého učení pravdy,

¹²⁸ Tamtéž, s. 165 – 166.

¹²⁹ Tamtéž, s. 168.

¹³⁰ Tamtéž, s. 170 – 171.

¹³¹ LOBKOWICZ V. F., *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 75.

moudrosti, křesťanské kultury a vzdělanosti.¹³² „Na středním dílu vidíme Nejsvětější svátost v monstranci na oltáři, k němuž stoupá vysoké schodiště.“¹³³

Hned po pravé straně vchodu do hlavního sálu je zastoupena teologie, následují dějiny a poté encyklopedie. V první galerii je zastoupena krásná literatura, orientální literatura řecká, latinská a německá. Dále následuje literatura polská, ruská, francouzská, anglická, italská, flámská, maďarská, filosofie a přírodní vědy. V druhé galerii je zastoupena všechna literatura premonstrátského řádu, knihy psané členy tohoto řádu a v neposlední řadě umění.¹³⁴

Ve středu sálu se nachází 4 skleněné vitríny, kde jsou umístěny ukázkové unikáty. V první vitríně se nachází autogramy významných lidí a reprezentantů veřejného života, jako např. Napoleon Bonaparte, náš mistr Josef Šafařík aj. V protější vitríně se nachází nejstarší rukopis církevního práva, pocházející z počátku 14. století – *Decretum Gratiani cum commentariis*. Dále zde jsou fragmenty – vzácný fragment z 13. století se starofrancouzskými miniaturami, latinský fragment z 15. století, jednající z Písma Svätého o událostech po smrti Josuově, fragment českého evangelia sv. Marka pocházející z konce 15. století. Ve třetí vitríně jsou vystaveny ukázkové vazby knih, které byly provedeny v klášteře v 15. – 17. století. Nachází se zde také *Graduale* premonstrátského řádu tepelského opata Zikmunda. V poslední vitríně je umístěn druhý díl slavného *Graduale*, kde je patrné, že drobnomalby pocházejí od mistrových žáků.¹³⁵

V sousední místnosti hlavního sálu nalezneme knihy staršího data, než jsou knihy v hlavním sálu. Postupně od jižní strany je zde zastoupena matematika, fyzika, filosofie, paleologie, teologie, dogmatika, aketika, právo, periodika a kompletní sbírka pověstných Bollandistů. V poschodí na stejné straně je zastoupena teologie pastorální a historie. Dále následují kompletní knihy po významných vědeckých osobnostech tepelského klášteře, obsahující antickou filozofii, anglickou, francouzskou literaturu ze všech oborů věd, časopisy a kompletní nejstarší českou literaturu v původním vydání. V poslední skříní se nachází zemské mapy a atlasy.¹³⁶

Jak již bylo uvedeno, v knihovně se nachází od každého žánru kousek a nalezneme zde nespočetné množství svazků. Málo kdo však ví, že v malém městě, nedaleko

¹³² TYL, H. J. *Kláster Teplá*. Kláster Teplá u Mariánských Lázní: Grafika, 1947, s. 56.

¹³³ LOBKOWICZ V. F., *Kláster Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993, s. 75.

¹³⁴ TYL, H. J. *Kláster Teplá*. Kláster Teplá u Mariánských Lázní: Grafika, 1947, s. 60.

¹³⁵ Tamtéž, s. 61 - 62.

¹³⁶ Tamtéž, s. 62 – 63.

Mariánských Lázních se nachází druhá největší knihovna na území České republiky. Knihovna se také může pochlubit krásnou výzdobou, kterou ocení jakýkoliv jedinec. Hned při vstupu do hlavního sálu na vás dýchne zával historie.

4. Blahoslavený Hroznata

4. I. Hroznatův původ

Původ Hroznaty a jeho přesné datum narození je nejasné. Původně se jeho datum narození odhadovalo na rok 1160, avšak podle posledních antropologických výzkumů se odhaduje přelom 60. a 70. let 12. století. Zjistit z jakého rodu pocházel je také velmi obtížné. Z té doby ještě nejsou žádná erbovní znamení, která jsou obvykle vodítkem pro příbuzenství.¹³⁷

Podle *Hroznatovy závěti* (1197) a podle legendy *Vita fratris Hroznatae*¹³⁸ pocházel z nejvyšších vrstev tehdejší české společnosti. O Hroznatovi poprvé pojednává listina, která je z roku 1197. Zde již vystupuje jako dospělý muž. První pramen vyprávějící o jeho životě je již zmíněná legenda *Vita fratris Hroznatae* čili *Život bratra Hroznaty*.¹³⁹ Naproti tomu Hroznatova závět je zároveň považována za zakládající listinu tepelského kláštera. Byla vyhotovena před tím, než se vydal na křížovou výpravu a je zde činěna dispozice s jeho značným majetkem. Dokument je svědectvím Hroznatova smyslu pro řád, spravedlnost, právo a také pro jeho touhy sloužit Bohu, nikoli jako řeholník. To mu vyneslo nařčení z nestálosti a nepevnosti úmyslů, z nedodržování slibů chudoby aj.¹⁴⁰

V renesanční a barokní době byl Hroznatův původ odvozován od příbuzenství s Přemyslovci. V současné době podle nejnovějších výzkumů se zdá, že barokní autoři měli pravdu. Závěr se opírá o rodové anatomické prvky, zejména o fyzickou podobu lebky a vysoký vzrůst.¹⁴¹

Místo Hroznatova narození je s největší pravděpodobností v okolí Litoměřicka.¹⁴² A tak další jeho příbuzné lze také nalézt na Litoměřicku. Majetek bl. Hroznaty v této oblasti těsně sousedil s majetkem Hroznaty z Peruce a jeho bratra Měška z Peruce, z čehož lze usoudit, že mohli být příbuzní. J. Žemlička se však domníval, že bratři z Peruce byli syny kladského kastelána Hroznaty, který byl také strýcem Hroznaty Tepelského. Svoje tvrzení doložil

¹³⁷ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 78.

¹³⁸ **VITA** je základním a nejlépe informovaným pramenem o Hroznatově životě. Byla sepsána 40 let po Hroznatově smrti a lze předpokládat, že autor byl o jeho životě relativně dobře informován.

¹³⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 14 – 15.

¹⁴⁰ CHAROUZ, Z. *Hroznata – syn své doby*. In: Na Hroznatově míse. Sv. 10. Rosice u Brna: Glorie, 2008, s. 29.

¹⁴¹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 15.

¹⁴² Tamtéž, s. 15.

na identifikaci kontaktů kladského kastelána do Polska – syn Měšek a sňatku sestry bl. Hroznaty do Krakova.¹⁴³

Bl. Hroznata expandoval do podnebí Tepelska, jelikož to byl strategicky důležitý bod. Sousední Chebsko bylo v té době říšským územím. Ve stejném období probíhal zápas o území Tepelska a z toho vyplývaly pohraniční konflikty s chebskou šlechtou, které komplikovaly podmínky Hroznatova založení.¹⁴⁴

O Hroznatově narození a dětství máme autentické informace od jeho sestry Vojslavy. Narodil se předčasně a přežil údajně díky porodní bábě, která se za něho modlila. A tak již při svém narození byl obětován Panně Marii a od počátku byl tak pod zvláštní Boží ochranou. Později, když jel Hroznata se svoji matkou a sestrou ve voze, nechala dívka chlapce spadnout na zem, ale chlapci se zázrakem nestalo nic. I v tomto případě můžeme mluvit o tom, že Hroznata zůstal pod protekcí nebes.¹⁴⁵ Tyto mystické události uvádí legenda, čili bychom je měli brát s dostatečnou rezervou. Většina legend je založena na mystických událostí.

Jeho otec Sezema zemřel v bitvě u Loděnic, když byl Hroznata teprve malý, desetiletý chlapec. Po otcově smrti byl patrně svěřen do výchovy své sestry Vojslavy, která byla provdána v Krakově. Zde se odehrál třetí zázrak. Podle legendy si hrál u řeky, kde byl stažen vlnou pod vodu a zůstal tam celý den. Až večer ho zdatný plavec vytáhl a Hroznata zůstal naživu. Od této doby, se rozhodl, že bude sloužit blažené Panně, což později naplnil tím, že se jí odevzdal s veškerým majetkem.¹⁴⁶

4. 2. Hroznatův život

Z Polska do Čech se vrátil někdy v druhé polovině 80. let 12. století. Již byl dospělý a ujal se majetku v okolí Litoměřicka a na západě Čech, kde majetek získal jeho otec jako plzeňský kastelán. Na Tepelsku hlídal západní hranice a se svými družiníky prováděl kolonizační činnost. Hroznatovi manové v této oblasti zakládali vesnice, které poté za odškodné předali novému klášteru v Teplé.¹⁴⁷

O svazku manželském máme dochovány zprávy též od legendisty. Sňatek byl uzavřen asi koncem 80. let s ženou z blíže neurčeného velmožského rodu. Dítě – syn, se jim

¹⁴³ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 85.

¹⁴⁴ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 15 – 17.

¹⁴⁵ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 88 – 89.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 89 – 90.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 101.

narodil až o několik let později.¹⁴⁸ V tomto okamžiku končí jeho klidné období a nastává období zlomu.

Jeho rodinné štěstí netrvalo bohužel dlouho. Brzy přišel o své dítě, které zemřelo a poté i jeho manželka. Hroznata zůstal sám, a tak se rozhodl, že se vydá na křížovou výpravu do Svaté země.¹⁴⁹ Nedaleko Říma se však zalekl obtížné cesty a požádal papeže Celestina III. o odstoupení slibu na křížové výpravě. Bylo mu vyhověno, ale musel slíbit, že na svých statcích založí premonstrátský klášter. Hroznatův testament pocházející z roku 1197, napsaný před odjezdem na křížovou výpravu, zmiňuje již založený klášter, týkající se změny slibu, zřejmě předchozího tažení ze začátku 90. let.¹⁵⁰

Můžeme říci, že zhruba svůj půlstoletý pozemský život prožil v období křížáckých válek, což mělo dopad na něho samotného a jeho okolí.¹⁵¹

Po svém návratu domů, kolem roku 1200, založil další klášter, tentokrát ženský, v Chotěšově. V té době se vydal na poslední cestu do Říma, kde z rukou papeže Inocence III. přijal řádové roucho premonstrátů.¹⁵²

Doma vstoupil do vlastního kláštera v Teplé a přijal funkci probošta.¹⁵³ Z legendy víme, že Hroznata byl také administrátorem, ovšem v podřízenosti opatovi. Především byl však fundátor, a tak mohl volně nakládat s klášterním majetkem, opatroval ho proti osobám stojící mimo fundaci a měl nárok na finanční pomoc z kláštera dle své potřeby.¹⁵⁴ Vše nebylo tak ideální, jak se může na první pohled zdát. Probošt Hroznata měl konflikt s představeným kláštera.

Otázka zní, co bylo příčinou tohoto konfliktu? V. Novotný a K. Haubertová si myslí, že právě významné postavení Hroznaty a jeho velký majetek, který si ponechal v osobním vlastnictví, bylo hlavní příčinou sporu.¹⁵⁵ Josef Beran si naopak myslí, že Hroznata nebyl řeholníkem v pravém slova smyslu, byl pouhým donátem, tj. přidruženým členem řeholní komunity. Donát musel vykonávat poslušnost řeholního představitele, ale pouze po dobu jeho pobytu v klášteře, který mohl být kdykoliv ukončen, jak ze strany donáta, tak i ze strany kláštera. Z pramenů nevyplývá jasně, že složil časné a později i věčné sliby.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 102.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 104.

¹⁵⁰ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 9.

¹⁵¹ HLINOMAZ, M. *Blahoslavený Hroznata Tepelský: přehled stavu současných znalostí o jeho životě: Hroznatovo přijetí kříže, neuskutečněná účast na křížové výpravě*. In: *Na Hroznatově mise*. Sv. 9. Rosice u Brna: Glorie, 2007, s. 7.

¹⁵² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 9 – 11.

¹⁵³ Tamtéž, s. 11.

¹⁵⁴ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 167.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 168.

Z legendy je pouze jasné, že zastával úřad probošta nebo administrátora temporálního majetku.¹⁵⁶

Tomu, že byl donátem, by odpovídala situace, že si ponechal část svého majetku v soukromém vlastnictví. J. Beran dále předpokládal, že do kláštera vstoupil ze strachu před králem Přemyslem I. a čekal na vhodnou příležitost, kdy se bude moci vrátit do světského a politického života. Jeho dlouhodobý pobyt lze vysvětlit tím, že mu nezbývala jiná možnost. Přemysl byl bohužel jen o něco starší než Hroznata, a tak musel čekat na jeho smrt. Čekání však skončilo jinak, než předpokládal. Hroznata zahynul násilnou smrtí dříve, než se stihl dočkat smrti Přemysla.¹⁵⁷

Toto tvrzení má však také své slabiny. Z pramenů víme, že se s králem smířil a v té době založil i nový klášter premonstrátek v Chotěšově. Pokud by v té době byl vážně nepřítelem Přemysla, jenom stěží by se mu podařilo založit nový klášter. A jen stěží lze uvěřit, že by po celých 15 let byl proboštem kláštera, osoba stojící hned za opatem a v Hroznatově případě v čele kláštera, byl pouhým donátem.¹⁵⁸ Jelikož se jedná o událost, která proběhla daleko v minulosti, je komplikované se dozvědět, jak tomu bylo ve skutečnosti. Každý badatel má jiný názor, který má také podložen důkazy. Teď jde o to, zda důkazy jsou zpochybnitelné či nikoliv.

4. 3. Poslední okamžiky Hroznatova života

Začátkem května roku 1217 přijal v Chotěšově svátost, protože měl předtuchu, že se blíží jeho konec života. Krátce na to byl v Hroznětině zajat.¹⁵⁹ Zajatci pocházeli z Chebska a legenda praví (*Vita Hroznate*), že byl zajat a odvečen do Německa, kde byl mučen hladem, žízní, zimou, aby na něm vymámili peníze. Na místě odvečení se však nemohou všichni shodnout. V legendě se nachází obrat *in Teotuniam*, což znamená s největší pravděpodobností štaufské Chebsko. Na druhou stranu však přípis z 16. století, který se nachází na konci legendy o bl. Hroznatovi, praví, že zemřel ve vězení na Kynšperku. K tomuto názoru se přiklání i báseň od Jana Fabricia Valensa, pocházející z roku 1553.¹⁶⁰

Vězňitelé žádali po klášteře vysoké výkupné, kterého se však nedočkali. Protože legenda praví, že Hroznata přikázal, aby na jeho záchranu nedávali ani denár, a dokonce

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 201 – 202.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 202.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 202.

¹⁵⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 11.

¹⁶⁰ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. passim.

toužil po tom, aby zemřel a mohl být s Kristem. Podle posledních antropologických výzkumů se zakotvuje myšlenka, že ve vězení zemřel hladem a nejsou zjevné žádné známky násilí.¹⁶¹ Jeho smrt je dodnes zahalena do roušky tajemství. Není znám viník jeho smrti a s největší pravděpodobností to tak zůstane i nadále.

Jeho smrt se tradičně uvádí 14. července 1217. Toto datum není nikde uvedeno jako jisté, ani Hroznatova Vita neuvádí žádné datum. Jeho smrt je ohraničena dvěma termíny: 20. června 1216, kdy je naposledy zmiňován jako živý a 5. února 1219, kde je již uváděn jako zemřelý v listině papeže Honorio III. Když zemřel, bylo jeho tělo vykoupeno a převezeno do tepelského kláštera. Byl pohřben před hlavní oltář, kde byl uložen do roku 1898. Začátkem července byl hrob otevřen a byly vyzvednuty jeho ostatky. Po ohledání byly ostatky vloženy do nové schránky a uloženy v apsidě severní boční lodi. Původní hrob byl zasypán a opatřen deskou, na které se nachází nápis, že zde byl pohřben od roku 1217 do roku 1898.¹⁶²

O 50 let později byly Hroznatovy ostatky shledány ve špatném stavu a v roce 1949 byly převezeny ke konzervaci do Prahy. Po konzervaci byly ostatky uloženy do tří nových skleněných schránek, ve kterých jsou uloženy do dnešní doby. V jedné schránce se nachází lebka, ve druhé jsou zbytky postkranálního skeletu a ve třetí se nachází zbytky jeho oděvu a také drobné části ostatků a zbytky dřeva a hlíny z původního hrobu.¹⁶³

Jak moc je Hroznatův život pravdivý, lze jen stěží posoudit. Tato problematika je zkoumána již po desetiletí. Základní faktografie je pravděpodobná a s jistotou lze říci, že po své smrti mu byla v klášteře prokazována úcta jako světcí. Na základě dlouhodobého prokazování úcty došlo k tomu, že byl blahořečen.¹⁶⁴

4. 4. Rodový znak

Nejstarší znaky české šlechty jsou velmi jednoduché – růže, lev, zavínutá střela aj. Naproti tomu Hroznatovo troje jelení paroží patří mezi nejstarší erbovní znaky takto neobvykle složitě. Zvířecí figury měly představovat vynikající vlastnosti jedince nebo rodu. Jelení paroží mohlo být symbolem vznešenosti a urozenosti. Číslo tři má pak křesťanskou

¹⁶¹ Tamtéž, s. passim.

¹⁶² Tamtéž, s. passim.

¹⁶³ Tamtéž, s. 218.

¹⁶⁴ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá.*, Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 18 – 19.

symboliku znamenající dokonalost a úplnost, neboť vyjadřuje spojení začátku, středu a konce.¹⁶⁵

Toto znamení trojího paroží je dochováno pouze v předheraldické podobě pečetiho znamení na zakládající listině tepelského kláštera. Až skutečně heraldický projev kláštera je znamení trojího paroží, které je doloženo na konventních pečetích 14. století a v tepelském listinném fondu. Barevná podoba znaku je pak doložena až z roku 1491 v tepelských antifonářích a graduálech rukopisného fondu klášterní knihovny.¹⁶⁶

Trojí paroží je zaznamenáno v rodových erbech Hroznatových příbuzných, kteří pocházeli zřejmě z potomstva Hroznatova bratra Arnošta, pánů z Gutštejna. Tyto rody pomalu vymřely a nejdéle trval rod Vrtbů, jehož majetky v Křimicích zdědila jedna z větví Lobkowiczů. Nejstarší doklad znaku Hroznatovců se nachází v erbovní galerii hradu Laufu nedaleko Norimberka. Zakladatelův znak našel také uplatnění ve znacích bývalých poddanských městeček Teplá a Hroznětín.¹⁶⁷

¹⁶⁵ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 79 – 80.

¹⁶⁶ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 18 – 19.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 19.

5. Klášter premonstrátek v Chotěšově

Bude zde nastíněn i ženský klášter v Chotěšově. Je to z toho důvodu, že byl také založen Bl. Hroznatou a jeho sestrou Vojslavou. Je to ženský protějšek tepelské premonstrátské kanonie. Klášter se nachází v Plzeňském kraji, v okolí Domažlic.¹⁶⁸

5. 1. Vojslava Chotěšovská

Spolu se svým bratrem byla zakladatelkou tohoto kláštera. Můžeme konstatovat, že stála ve stínu svého mladšího bratra. Vznik kláštera může souviset s jejím ovdověním, přičemž o čase smrti jejího chotě nemáme žádné zprávy. Vojslava je v pramenech udávána jako zakladatelka, ale tento termín je značně nepřesný. Vhodnější by bylo použít termín spoluzakladatelka, protože jen stěží by se při tak významném počínu obešla bez dominantní spoluúčasti svého bohatého a vlivného bratra.¹⁶⁹

Funkci probošta nepochybně zastával sám Hroznata a jeho sestra měla veškerá spoluzakladatelská práva. Vykonávala vůči komunitě zakladatelská a patronátní práva a měla v kanonii de facto vedoucí postavení, které mohlo kolidovat s postavením de iure podle řádových pravidel. To vše bylo v té době běžnou situací.¹⁷⁰

Legenda uvádí, že žila zbožným životem v těsné blízkosti sester. Jednalo se o řád přísně panenský a z toho důvodu nemohla složit příslušné řeholní sliby a ani nosit řeholní oděv. Legenda uvádí, že její oděv byl vdovský a pobývala ve zvláštním obydlí poblíž konventu. V klášteře se s největší pravděpodobností pohybovala také její mladší sestra Judita, která se mohla stát plnoprávnou členkou panenského konventu. Prameny o sestře mluví jako o jedné z příchozích řeholnic z kláštera premonstrátek v Doksanech.¹⁷¹

Z legendy se dozvídáme, že bl. Hroznata měl velmi pěkný vztah se svoji sestrou Vojslavou, a když onemocněl, léčil se u svých sester v Chotěšově, aby ho potěšily jejich přítomností a přívětivými slovy. Vojslava zemřela ve věku 70 let, a na rozdíl od svého bratra, přirozenou smrtí. Datum smrti se stanovuje na 22. listopad roku 1227 a byla pohřbena v klášterním kostele. Ve druhé polovině 15. století byl zhotoven její nový pozdně gotický náhrobník, který je dodnes dochován za hlavním oltářem chotěšovského farního

¹⁶⁸ HLINOMAZ, M. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. České Budějovice: Veduta, 2009, s. 9 – 11.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 33 – 35.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 35.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 35 – 36.

kostela. Po zrušení kláštera byly její ostatky převezeny do Hroznatova hrobu, jehož součástí jsou dodnes.¹⁷²

5. 2. Založení kláštera

Pokud pomineme dvě sporné listiny pocházející z 13 století, tak se poprvé jméno Chotěšov objevuje až na Hroznatově testamentu z roku 1197.¹⁷³ Přesný rok založení kláštera nám není znám. Někteří autoři se přiklánějí k letům 1198 nebo 1210 a výzkumy P. Kubína uvádí rok 1200. V každém případě, i zde, jako u Teplé, je nutno počítat s faktem, že proces založení trval několik let. Měli bychom rozlišovat dobu, kdy byl klášter založen a pak jeho budování, de facto plnohodnotné schválení příslušnými institucemi, de jure. Sestry sem přišly ze strahovského ženského kláštera, Doksan.¹⁷⁴ Chotěšovský klášter nedosahoval takové prestiže jako Doksany, avšak ve svém regionu patřil k váženým institucím, do níž vstupovaly řeholnice z okolních šlechtických rodů, např. Gutštejnové, Točnickové z Křimic aj.¹⁷⁵

K rozsáhlému pozemkovému majetku kláštera při založení připadly poté ještě jiné majetky. V roce 1213 věnovala vdova paní Halka klášteru věno – ves Uherec. Darování bylo potvrzeno zvláštní listinou vydanou králem Přemyslem I. Vojslava pro klášter zakoupila část vsi Lišína a ves v listině zvanou Hochiti.¹⁷⁶

Po smrti zakladatelovy sestry a spoluzakladatelky se probošt Zdislav ujal vedení kanonie. Tento akt se údajně odehrál roku 1227 a klášterní majetek byl již poměrně rozsáhlý, neboť se sestával z 22 osedlých lokalit. Po jeho smrti držel klášter kolem 30 vesnic a 3 městeček. V Teplé se dochovala jeho barokní, tedy zřejmě již fiktivní podobizna, pocházející z poloviny 17. století.¹⁷⁷ Po něm nastoupil další probošt, ale smyslem této práce není detailně popisovat historii tohoto ženského kláštera.

5. 3. Stručná historie

Vrcholu své duchovní úrovně klášter dosáhl v době vlády Karla IV. a později se přízeň přenesla i na jeho syna Václava. Nejznámějším proboštem je zpovědník krále Václava IV., válečník a bibliofil Sulek z Rýzmburka. Roku 1403 se mu podařilo získat

¹⁷² Tamtéž, s. 37 – 38.

¹⁷³ KUBÍN, P. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 151.

¹⁷⁴ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 219.

¹⁷⁵ HLINOMAZ, M. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. České Budějovice: Veduta, 2009, s. 41.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 42.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 43 – 44.

právo nosit mitru pro chotětovské probošty, což nebylo samozřejmostí ani pro opaty ostatních klášterů. O tři roky později se postavil do čela zbrojného lidu západočeských klášterů a odrazil bavorský útok. Jeho vojenskou pověst dokládá i zmínka v Hugových *Annales*.¹⁷⁸

Na rozdíl od Teplé klášter v Chotěšově neunikl husitskému přepadení z roku 1421. Klášter byl bohužel zničen husitským vojskem pod vedením Žižky. Probošt Hynek naštěstí včas odvedl řeholnice do Plzně, kde měl klášter svůj dům, a tato část se jako jedna z mála ubránila. Klášter byl husity vypálen, přestože klášterní hejtman do posledního okamžiku hájil klášter, bohužel však neúspěšně. Na tomto místě dnes stojí barokní mariánský sloup na jeho počest.¹⁷⁹

Probošt Petr, který byl u moci v letech 1423 – 1431, neměl nejlehčí podmínky. Klášter byl v troskách a majetky, z kterých by bylo možné uhradit škody, byly v cizích rukou. Od krále Zikmunda byly pronajaty některé klášterní statky, které musely být klášterem vykoupeny za předem dané sumy. V roce 1431 protáhlo kolem Chotěšova husitské vojsko, které mělo namířeno k bitvě u Domažlic. Tentokrát neměli čas, aby se zdržovali druhým útokem.¹⁸⁰

Probošt Václav z Gutštejna se musel ujmout těžkého úkolu, a to revitalizace kláštera v nestabilním období po husitských válkách. Obnovení obyvatelnosti vyhořelého konventu umožnilo, aby se řeholnice navrátily zpět z Plzně a jiných míst. Byly přijaty některé novinky, které obnovily bohoslužby v klášterním kostele. V roce 1453 byla výborná úroda, která přispěla k zotavení. Tomuto proboštovi vděčíme za znovu oživení kláštera.¹⁸¹

Následující probošt Jiří I. Plotner získal přízeň Ladislava Pohrobka, který v roce 1455 udělil klášteru povolení, aby všechny pronajaté statky vykoupil a do budoucna bylo zapovězeno jejich odcizení, což znamenalo budoucí majetkovou stabilitu. Mezi chotěšovským proboštem a tepelským opatem Zikmundem však vznikl rozpor.¹⁸² Jiří se snažil zbavit závislosti na tepelském opatu, který však svá práva uhájil s pomocí krále Jiřího.¹⁸³

¹⁷⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 220 – 221.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 221.

¹⁸⁰ HLINOMAZ, M. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. České Budějovice: Veduta, 2009, s. 62.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 63 – 64.

¹⁸² Tamtéž, s. 64.

¹⁸³ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 221.

K roku 1531 je doloženo 10 sester a k roku 1579 jsou již pouze 2. Do poloviny 16. století byly chórové sestry pouze šlechtičny. V polovině 17. století byl jejich počet nadpoloviční, avšak při zrušení kláštera zde byly pouze dvě.¹⁸⁴

Na sklonku 16. století se v českých zemích začalo konsolidovat katolictví, což se projevilo i v Chotěšovském klášteře, zejména v první polovině 17. století. V roce 1618 zde pobývalo 16 sester, v roce 1642 jich bylo už 30. Je to pozoruhodné, protože během války trpěl klášter drancováním a konvent musel často prchat pod ochranu plzeňských hradeb. Po krátké době se klášter vzpamatoval natolik, že mohl uvolnit ekonomicko-správní závislost na Teplé.¹⁸⁵

Za probošta Dominika Peterky (1707 – 1737) a opata Kryštofa Schmiedla (1737-1761) proběhla barokní přestavba celého kláštera, která mu vtiskla dnešní podobu.¹⁸⁶ Konkrétně Dominik obohatil klášterní chrám o prestižní ostatky sv. Justina, sv. Theodora, Voršily a Benedikty. Výzdoba oltářů byla svěřena Matěji Václavu Jäckelovi a jeho dílně. Začal s radikální obnovou konventního stavení, ale ukončení přestavby se nedožil. Kryštof Schmiedl dokončil velkolepou pozdně barokní přestavbu klášterního konventu. Dále na Křížovém vrchu nechal vystavět poutní kostel svatých Janů. Založil tam svaté schody obsahující ostatky svatých, po nichž poutníci stoupali po kolenou. Chrám byl po zrušení kláštera v březnu 1782 zavřen a později zbourán. Samozřejmě také pečoval o zvelebení řeholního života a o vyzdobení klášterního kostela.¹⁸⁷

Období barokního rozkvětu skončilo roku 1782, kdy byl klášter zrušen kvůli rozhodnutí císaře Josefa II. Posledním opatem se stal Pavel Josef Novák, který dožil jako farář v Dobřanech roku 1797.¹⁸⁸

Po zrušení kláštera se podařilo kvalitní mobiliář klášterního kostela sv. Václava, zejména vrcholně barokní oltáře, použít v kostelích tepelských far. Dodnes se v tepelském klášteře nachází oltář sv. Theodora a socha sv. Václava.¹⁸⁹ Ačkoliv byl klášter zrušen, můžeme do dnešní doby obdivovat mobiliáře, které se nacházely v Chotěšově.

V městském farním kostele Narození Panny Marie se dochoval náhrobník Vojslavy, pocházející zřejmě z 2. poloviny 15. století. Dále se zde nachází polofigurální náhrobník

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 222.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 222.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 222.

¹⁸⁷ HLINOMAZ, M. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. České Budějovice: Veduta, 2009, s. 93 – 95.

¹⁸⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003, s. 224.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 224.

probošta Ondřeje Fabritia a hlavně vrcholně barokní socha bl. Hroznaty na balustrádě severního postranního balkonu.¹⁹⁰

Farnost byla po zrušení kláštera spravována tepelskými kněžími a od roku 1945 strahovskými. V padesátých a šedesátých letech 20. století zde byla vojenská kasárna, až do roku 1973. Od sedmdesátých let 20. století je spravována z fary v Dobřanech. V roce 1991 byl objekt kláštera restituován a probíhala jednání o navrácení a využití objektu. V roce 2002 salesiánky darovaly objekty částečně obci Chotěšov a částečně Biskupství plzeňskému. O údržbu se nyní stará obec Chotěšov ve spolupráci s Občanským sdružením Klášter Chotěšov pod dohledem Národního památkového ústavu v Plzni. Snaží se o záchranu nebo alespoň o sezónní kulturní využití.¹⁹¹ Jen stěží lze nyní odhadnout, jak bude záchrana pokračovat do budoucnosti. Chotěšovský klášter neměl již takové štěstí jako u jeho protějšku v Teplé.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 226.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 226 – 227.

6. Závěr

Bakalářská práce s názvem „Obecné dějiny kláštera Teplá“ si kladla za cíl přiblížit čtenáři jeho historii a seznámit čtenáře se zakladatelem; chtěla poukázat na skutečnost, že Teplá nešířila pouze duchovní a kulturní hodnoty, ale byla také nositelem vzdělanosti, a to ne jenom v době středověku.

První kapitola popisuje dějiny kláštera a jeho střídající se období rozvoje a úpadku. V následující kapitole pojednávající o klášterní knihovně jsou shrnuty základní fakta o knihovně. V podkapitolách jsou rozebrány výtisky do roku 1500, čili prvotisky a dále paleotypy datující se k roku 1501 – 1550. Je zde nastíněn vývoj knihovny, který nebyl pouze pozitivním. Poslední podkapitola popisuje interiér knihovny, aby se v něm mohl návštěvník zorientovat a čtenář, aby měl představu, jak je interiér s jednotlivými výtisky uspořádán. V kapitole o bl. Hroznatovi je snaha dospět k jeho původu, který je však do dnešní doby nejasný, oproti tomu o jeho narození a dětství máme autentické informace od jeho sestry. O jeho smrti také nemáme jasné informace a badatelé do dnešní doby polemizují nad místem, kam byl odvečen a nad dnem jeho smrti. Poslední podkapitola o zakladateli přináší informace o jeho rodovém znaku, který byl na jeho dobu neobvykle složitý. Nechybí zde ani samotná kapitola, věnující se klášteru premonstrátek v Chotěšově, jehož zakladatelkou je sestra bl. Hroznaty, Vojslava. Historie zde není podrobně vylíčena jako o tepelském klášteře, najdeme zde pouze základní události, která souvisí s chotěšovským klášteřem.

Stěžejním zdrojem informací se pro mne stala kniha Milana Hlinomaze *Kláster premonstrátů Teplá*. Autor této knihy detailně zpracovává dějiny tepelského kláštera a zmiňuje zde v krátkosti i chotěšovský klášter. Nashromážděné poznatky z této knihy jsem postupně doplňovala o informace z dalších publikací, zejména ve sbornících. Pro zpracování kapitoly o bl. Hroznatovi, se pro mě stala přínosem kniha, od Petra Kubína s názvem *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*.

Při vyhledávání vhodných publikací jsem navštívila klášter osobně, kde mi byla poskytnuta k nahlédnutí literatura. Sborníky, které jsem využila ve své práci, jsem dostala k dispozici v Muzeu města Cheb.

Přínos této práce spočívá v tom, že obsahuje obecné dějiny kláštera od založení až po současnost. V práci jsou vyzdviženi osobnosti, které si zasloužili o rozkvět kláštera a ty, které jsem s klášteřem úzce spjati.

Pro další práci se nabízí zpracovat školství, které bylo velmi vlivné a tepelští premonstráti dokonce působili na Gymnázium a Filozofickém ústavu v Plzni. Dále by se mohla detailně zpracovat historie kláštera od 19. století nebo si vybrat jednu osobnost spjatou s klášteřem a zpracovat o ní práci.

7. Resumé

This paper discusses the history of the monastery Teplá and also includes information about the founder of this monastery and about the opposite monastery in Chotěšov. The Monastery in Teplá was founded in 1193 by a Czech nobleman Hroznata. The monastery prospered due to Abbot Zikmund, who extended the monastic library of about 700 volumes, acquired wealth and decorated the monastery church.

The monastery significantly gained in importance in the period from the Hussite wars until the Thirty Years' War, when it became a consolidated religious house. The 16th century was marked by the Catholic religion. In 1611 the monastery burned down and underwent an extensive reconstruction. At the end of the Thirty Years' War, the monastery was looted by the Swedish army. The monastery got its present Baroque appearance during the office of Abbot R. Wilfer. The reconstruction carried out by K. Dienzenhofer.

K. Reitenberger founded neighboring Mariánské Lázně. During the 19th century, it was ameliorated by the monastery and the town revenues were invested into ponds embankments building, etc. After World War II, the monastery was devastated and fell into disrepair. Until now, its reconstruction has failed to be finished.

The monastery library is one of the largest in the Czech Republic and contains more than 100 000 books for researchers. The oldest manuscript of Teplá is called Poenitentiale and is dated back into 820.

We do not have sufficient amount of information about the origin of its founder, bl. Hroznata. After losing his wife and son, he went on a crusade and founded a monastery in Chotěšov when he returned. He did not die of natural causes, but he was captured and deported to Germany, where he was tortured.

The opposite monastery in Chotěšov was founded by Vojslava and her brother Hroznata. Foundation of the monastery dates back to 1198 or 1210 or, according to Kubín, back to 1200. Unlike Teplá, this monastery did not avoid Hussite attacks and was extensively damaged. Václav, the provost of Gutštejn, revitalized it. However, the monastery has been closed down and is maintained by a village Chotěšov and partly by the Pilsen diocese.

8. Použitá literatura

DOLISTA, Karel. *Tepelský klášter v pozdní gotice a renesanci*. In: *Minulostí Západočeského kraje*, Sv. 5., Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1967. SSN 144206-5.

HLINOMAZ, Milan. *Blahoslavený Hroznata Tepelský: přehled stavu současných znalostí o jeho životě: Hroznatovo přijetí kříže, neuskutečněná účast na křížové výpravě*. In: *Na Hroznatově míse*. Sv. 9. Rosice u Brna: Glorie, 2007. ISBN 978-80-86760-36-0.

HLINOMAZ, Milan. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. 1. vydání České Budějovice: Veduta, 2009. ISBN 978-80-86829-46-3.

HLINOMAZ, Milan. *Klášter premonstrátů Teplá*. In: *Historický sborník Karlovarska*. Sv. 6. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 1998. ISSN 1240-9401.

HLINOMAZ, Milan. *Klášter premonstrátů Teplá*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv, 2003. ISBN 80-239-0337-3.

HLINOMAZ, Milan. *Klášter premonstrátů Teplá*. Most: Aa Reklamní agentura, 1999. ISBN 80-238-5032-6.

HLINOMAZ, Milan. *Postinkunábule a paleotypy v knihovně Kláštera premonstrátů Teplá*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis International, 2001. ISBN 80-86067-59-9.

HLINOMAZ, Milan a MILDORFOVÁ, Lucie. *Alois Martin David (8. 12. 1757 – 28. 2. 1836): k 250. výročí narození nejvýznamnější vědecké osobnosti Tepelska*. In: *Sborník muzea Karlovarského kraje*. Sv. 16. Cheb: Krajské muzeum Karlovarského kraje, 2008. ISBN 978-80-85018-64-6.

HOFFMAN, František. *Klášter Teplá, Plzeň, Mariánské Lázně*. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Sv. 36. Ústí nad Labem: Albis international, 2001. ISBN 80-86067-59-9.

HOFFMANN, František. *Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů Teplá*. 2. díl. Praha: Archiv akademie věd České republiky, 1999. ISBN 80-902464-7-8.

CHAROUZ, Zdeněk. *Hroznata – syn své doby*. In: *Na Hroznatově míse*. Sv. 10. Rosice u Brna: Glorie, 2008. ISBN 978-80-86760-45-2.

KUBÍN, Petr. *Blahoslavený Hroznata. Kritický životopis*. 1. vydání Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-418-X.

LOBKOVICZ, Václav František. *Klášter Teplá minulost – současnost*. Třebíč: nakladatelství Arca Jimfa, 1993. ISBN 80-85766-05-1.

POPPA, Rudolf. *Das Prämonstratenserstift Tepl (Egerland) in Obermedlingen*. B. m. : Historische Verein Dillingen, 1990.

RADECHOVSKÝ, Vladimír, SEIDL, Karel. *Historická knihovna Teplá – klášter*. 1. vydání Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1965.

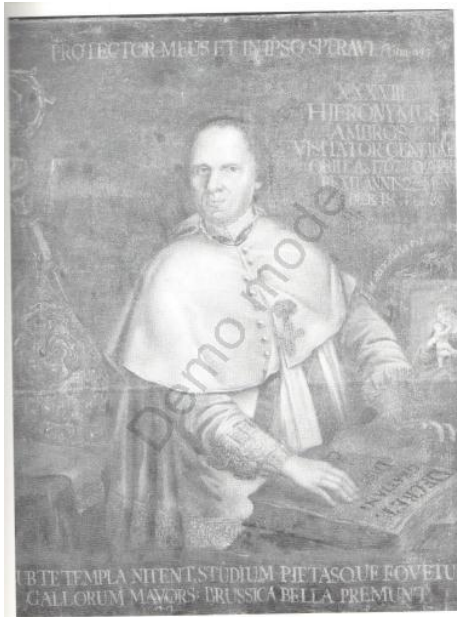
ŘEHÁK, Tadeáš, Zdeněk, CHALOUPKOVÁ, Jana. *Minulost tepelského kláštera premonstrátů v dokumentech*. Teplá 1994.

TYL, Heřman Josef. *Klášter Teplá*. 1. vydání Klášter Teplá u Mariánských Lázní: Grafika, 1947.

9. Seznam příloh

- Příloha I. Tepelský opat Hieronymus Ambros.
Příloha II. Codex Teplensis.
Příloha III. Neobarokní sál tepelské klášterní knihovny z roku 1907.
Příloha IV. Vita fratris Hroznatae.

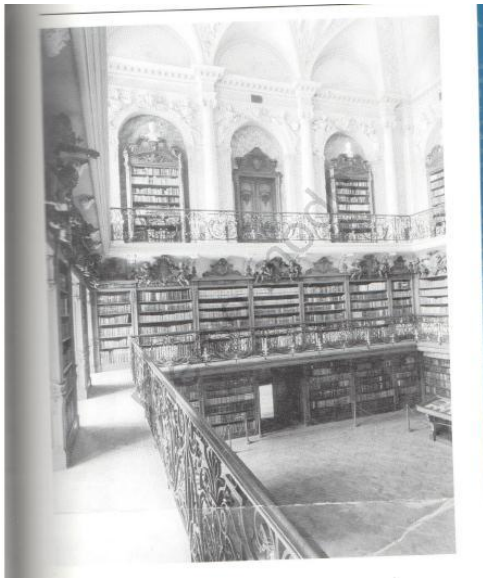
10. Přílohy

[Tepelský opat Hieronymus Ambros. Zdroj: HOFFMANN, František. *Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů Teplá*. 2. díl. Praha: Archiv akademie věd České republiky, 1999. ISBN 80- 902464-7-8.]

[Codex Teplensis. Zdroj: HOFFMANN, František. *Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů Teplá*. 2. díl. Praha: Archiv akademie věd České republiky, 1999. ISBN 80- 902464-7-8.]

[Neobarokní sál tepelské klášterní knihovny z roku 1907. Zdroj: HOFFMANN, František. *Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů Teplá*. 2. díl. Praha: Archiv akademie věd České republiky, 1999. ISBN 80- 902464-7-8.]

[Vita fratris Hroznatae. Zdroj: HOFFMANN, František. *Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů Teplá*. 2. díl. Praha: Archiv akademie věd České republiky, 1999. ISBN 80-902464-7-8.]